BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL:14 OCAK 1988 SAYI:315

"Demokrasiye Geçiş Süreci" Noktalandı, Demokrasi Gündemi Değişmedi

29 Kasım seçimiyle birlikte rejimin "demokrasiye geçiş" mizanseni de sona erdi. Referandum ertesinde "demokrasi ayıbı"ndan arınan rejim, vetolu meclis kamburundan da kurtulunca, geçiş senaryosu da noktalanmış oldu. Erken genel seçimin belki de en hayırlı sonucu bu oldu: Rejim, artık kimseye demokrasi havucu gösteremez; sopa ise olduğu yerde duruyor.

Rejime, sözcülerine, destekçilerine, yalnız bunlara değil, demokrat bilinen kimilerine göre de, demokrasiye geçtik, hatta anlaşılan biraz da "ileri gittik"! Cuntabaşının meclisin açılış töreninde demokrasi dersi vermesini hazmedemeyen üç beş kendini bilmez yüzünden az kalsın 12 Eylül öncesine geri dönecektik! SODEP kurucusu O. Ekşi'den CHP milletvekili A. Öymen'e kadar "köşeli demokrat"larımız bu "densizliği" demokrasi adına ve devlet aşkına bir güzel ayıpladılar ki, Tercüman yazarlarına yazacak şey kalmadı. "Kavga istemeyen halkımızın sağduyusu" gazete manşetlerinden kükreyince, nazenin demokrasimiz tekrar "kurtarılmak"tan kıl payıyla kurtuldu!

Şaka bir yana, sırf meclisteki "çatlak sesler" bile, rejimin senaryosunu bire bir uygulayamadığını gösteriyor. Generallerin planlarını yaparken ne ölçüde zayiatı göze aldıkları bilinmez ama, eğer önceden tasarlanandan bir arpa boyu olsun ileri gidilmişse, bu, rejime rağmen gerçekleşmiştir. Ancak senaryonun esas itibariyle uygulanabildiği de ortada. Siyaset yasaklarının öngörülenden biraz erken kalkması, MDP ve HP'nin rollerini oynayamadan siyaset sahnesinden silinmeleri, seçmece vekillerden oluşan meclisin rezaletinin kısa sürede ayyuka çıkması, K.Evren'in kefil olup "deldirtmem de deldirtmem" diye tutturduğu antianayasanın kısa bir süre içerisinde birkaç kez cebren, defalarca hileylen, birkaç yerinden de "hukuken" delinmek zorunda kalınması, ya da sözgelimi emir komuta zinciri altındaki mahkemelerde idam talebiyle yargılanan DİSK yöneticilerinin halkın oyuyla dokunulmazlık hakkını elde etmeleri gibi gelişmeler, başlangıçta elbette hesapta yoktu. Çankaya'daki hesap meclise bu kadar yansıyabildi ve rejim, "demokrasi defteri"ni böylece kapattı.

Meclis dışında ise, devleti millete karşı yeterince güvence ile donatan cunta, demokrasinin defterini çoktan dürmüştü. Rejim, hesapta olmayan "gedik"lere rağmen dimdik ayakta. Demokrasi açısındansa herşey başaşağı durmaya devam ediyor: Devletin "özgürlükleri" yurttaşların tecavüzünden korunduğu gibi, ordu hükümete, hükümet meclisle yargıya, patronsa zaten işçiye karşı fazlasıyla koruma ve kollama altına alınmış durumda! Yüzlerce "ancak", "ama" ve "eğer" arasında boğulmuş demokratik hak ve özgürlükleri talep etme hakkı da "istikrar ve huzur" çığlıkları altında eziliyor. Tedhiş ve keyfilik rejimin temel direkleri olarak sadece siyasi gidişatı değil, gündelik hayatı da belirlemeye devam ediyor. Herkes durumuna razı olduğu müddetçe devam edeceği de kesin.

Son birkaç hafta içinde "istikrar" çığırtkanlığının had safhaya varması da, Özalvari "çağ atlama"ya herkes bir beş yıl daha boyun eğsin diyedir. 24 Ocak istikrar tedbirlerinin uzantısı olan ve bugün ANAP'ta somutlanan bu türden bir siyasi "istikrar"ın devamı için seçim öncesinde ne mümkünse yapılmıştır. Sonuçta seçmenin üçte bir oyuyla mecliste üçte iki gibi ezici bir çoğunluğun oluşması, yine "istikrar" adına koro halinde kutlandı. Ancak "istikrar"ın bu çoğunluğun eline de kayıtsız şartsız devredilmeyeceği çok geçmeden görüldü. Bakanlar Kurulu'nun resmen açıklanmasından önce, veto mekanizması Çankaya'da yine çalışmaya başladı. Sorun sadece Mehmet Keçeciler ile sınırlı değildi. Askeriyenin geleneksel olarak hassasiyet gösterdiği dört alanla ilgili bakanlıklar, İçişleri, Dışişleri, Milli Savunma ve Milli Eğitim bakanlıkları için sözde "tekseçici" Özal, Çankaya'ya en az üç alternatif sundu. Bakanlar Kurulu'nu açıkladıktan sonra Özal istediği kadar "listeyi ben hazırladım" desin, Çankaya ile Başbakanlık arasında iki üç gün boyunca farklı listelerin gidip geldiğini herkes biliyordu. Cunta artığı Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri dahi, "listeye şu girsin, bu çıksın" diye müdahalede bulunmuşlardı. Gazetelerde yer alan bu türden haberler

(Devamı 11. sayfada)

"TBKP Program Tasarısı" Bir Koalisyon Hükümeti Programıdır

Dergimizin yaklaşık 12 yıl önce yayınlanan Mart 1976 tarihli 96. sayısında yeralan "İşçi Sınıfı Partisi Programı Üzerine" başlıklı yazı şu satırlarla son buluyor:

"Benim fikrimce program mümkün olduğu kadar kısa ve özlü olmalıdır." (F.Engels)

"Program, bir partinin elde etmek için savaştığı herşeyi açık-seçik ve kısa olarak ifade eden bir bildiridir." (Lenin)

Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP)'nin program tasarısı daha ilk ağızda Engels ile Lenin'in yukarıdaki uyarılarını düşündürüyor. Engels'in sözleri, kısaca "Erfurt Programı" diye bilinen Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin 1891 tarihli programının, kabul edilmeden önce kendisine gönderilen tasarısına yönelttiği eleştiride yeralıyor. Engels eleştirisinin başında, programın "gerekçe" bölümü için şöyle diyor:

"(Programın gerekçe bölümü) Genel olarak birleşmesi olanaksız iki şeyi birleştirme çabasından dolayı zarar görüyor: bir program ve aynı zamanda program üzerine bir yorum. Kısa ve yoğun bir izahatın yeter derecede anlaşılır olmayacağı korkusu açıklamaların eklenmesine sebep olmuş ki bu da laf kalabalığına ve sözün uzamasına yol açmış. Benim fikrimce program mümkün olduğu kadar kısa ve özlü olmalıdır. İçinde aradabir geçen bir yabancı kelime, ilk bakışta tam anlamıyla önemi anlaşılamayan bir cümle olsa bile zararı yoktur. Toplantılarda yapılacak sözlü açıklamalar ve yazılı yorumlar bunları halleder ve kısa, yüklü anlamlı bir cümle bir kez anlaşıldıktan sonra hafızaya kök salar, laf kalabalığına dayanan açıklamalarda hiçbir zaman olmayacağı şekilde bir slogan halini alır. Popülerlik uğruna fazla şey kurban edilmemeli ve işçilerimizin zihni yetenekleriyle eğitim seviyeleri aşağı görülmemeli. Onlar en kısa, en muhtasar programın onlara verebileceğinden çok daha zor şeyleri anlamışlardır." (Kitle, sayı: 96'da, F.Engels Seçme Eserler, Marx ile birlikte, s. 429)

TBKP'nin program tasarısının metni 14,5x20 cm. boyutunda tam 65 sayfadan oluşan bir **kitap**. Alabildiğine detaylı ve yorumlu. Bir hayli de tekrar var. Hatta neden parti programında yer aldığı anlaşılmayan cümleler, paragraflar, dahası bölümler bulunuyor. Örneğin tam 6 sayfa tutarındaki "Komünist Partisi" başlıklı bölüm bunlardan birisi.

Bu konuda örnek olarak Manifesto'yu göstermek doğru olmaz. Manifesto, Marksist programların ilki olduğu için, bu **yeni** dünya görüşünü tanıtmaya, onun ötekilerden farkını göstermeye öncelik vermiş, siyasi bir hareket olarak komünizmi net bir şekilde açıklamayı esas almıştır. Frenkçe "manifest" fiilinin lugat anlamının "açık etmek, açıkça göstermek" olması da, bir bakıma Manifesto'nun esas amacına ve üstlendiği ideolojik misyona işaret etmektedir. Daha sonraları Marksizmin diğer klasik eserleriyle birlikte evrensel bir dünya görüşü haline gelmesi sonucu, Marksist partilerin kendilerini uzun uzun tanıtmalarına gerek kalmamıştır.

PROGRAM ÖZLÜ VE KISA BİR BİLDİRİDİR

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin, tasarısı Lenin tarafından hazırlanan ve 1903 Kongresi'nde kabul edilen programı son derece özlü fakat kısa bir metindir. Rusya'da sosyal demokratların tek bir çatı altında birliğinin sağlanmasında programın kritik öneme sahip olduğuna inanan Lenin 1899'da kaleme aldığı "program taslağı"nda, RSDİP'nin sahip olması gereken programın özetini şöyle veriyordu:

"Şu halde Rus Sosyal-Demokrat işçi sınıfı partisinin programını oluşturması gereken noktalar bizce şunlar olmalıdır: 1) Rusya'nın ekonomik gelişmesinin temel karakterinin belirtilmesi; 2) kapitalizmin kaçınılmaz sonucunun belirtilmesi - işçilerin artan yoksulluğu ve öfkesi; 3) hareketimizin temelinin proletaryanın sınıf mücadelesi olduğunun belirtilmesi; 4) Sosyal-Demokrat işçi sınıfı hareketinin nihaî hedeflerinin —bu hedeflere ulaşma yolunda siyasi iktidarı ele geçirme çabasının— ve hareketin uluslararası niteliğinin belirtilmesi; 5) sınıf mücadelesinin esas siyasi niteliğinin belirtilmesi; 6) halkın haklardan yoksun kalmasını ve ezilmesini sağlayan ve sömürücüleri himaye eden Rus istibdadının işçi sınıfı hareketi önünde başlıca engeli teşkil ettiğinin, dolayısıyla tüm sosyal gelişme için şart olan siyasi özgürlüğü elde etmenin Partinin en acil siyasi görevi olduğunun belirtilmesi; 7) Partinin, istibdada karşı mücadele eden bütün partileri ve halk kesimlerini destekleyeceğinin ve hükümetin demagojik entrikalarına karşı çıkacağının belirtilmesi; 8) ana demokratik taleplerin sıralanması; sonra 9) işçi sınıfı çıkarlarına talepler ve 10) köylülüğün çıkarına taleplerle bunların genel niteliğinin açıklanması." (Aktaran İlke, sayı: 19-20, s. 38)

Yukarıda sıralanan maddelerde belirlenen konuların herbiri hakkında gerektiğinde cilt cilt kitap yazılabilir; nitekim yazılmıştır da. Ne ki 1903'de kabul edilen RSDİP Programı bütün bu konuları bir ya da birkaç paragrafla veciz bir şekilde özetliyordu. Ve Bolşevikler, bu parti programı yürürlükteyken Şubat Devrimi'nden geçtiler, Büyük Ekim Devrimi'ni gerçekleştirdiler.

RSDİP 1903 Programı'nın İlke'-de yer alan metni topu topu 4 sayfa. Yani Lenin'in, "bir partinin elde etmek için savaştığı her şeyi açık seçik ve **kısa** olarak ifade eden bir **bildiri**" dediği (siyahlar bizim) program tanımına son derece uygun.

Üstelik tarihin kendisi, yani Lenin'in ve Bolşeviklerin sosyal pratiği bu programın **maksada hizmet** ettiğini de kanıtlıyor.

Gerek Erfurt, gerekse RSDİP 1903 programlarının hazırlandıkları günlerin yaklaşık bir asır geride kaldıkları, günümüz şartlarının o döneme kıyasla bambaşka olduğu ileri sürülerek özellikle okuma yazma oranının çok yüksek olduğu günümüzde detaylandırılmış parti programlarının ihtiyaca daha uygun düştüğü iddia edilebilir. Biz bu iddianın inandırıcı olduğu kanısında değiliz. Her şeyden önce ne Engels, ne de Lenin kısa ve özlü programları savunurlarken bunu okuma yazma oranının düşüklüğüne bağlıyorlardı. Aksine ikisi de işçilerin entelektüel kapasitesine büyük güven duyuyorlardı. Her ikisinin de titizlikle üzerinde durduğu bir nokta, parti programında yer alan belirlemelerin, parti üyelerinin ajitasyon ve propaganda çalışmalarında şiarlaşabilecek ölçüde özlü ve yoğun olmalarıydı.

Doğrudur da. Program bir partilinin ilk başvuracağı cep kitabıdır. Ajitasyon ve propaganda işçi sınıfının uğrunda savaştığı "**herşeyi açık seçik belirleyen**" bir metinden daha önemli ne olabilir bir partili için? Ve programdaki belirlemelerin şiarlaşabilme özelliği, giderek bunların hafızalarda yeretmesini mümkün kılar. Tespitleri şiarlaştırmaya uygun özlü ve kısa bir programın maksada daha iyi hizmet edeceği açıktır.

Bir parti programında yorumlara ve ayrıntılara fazla yer verilmesinin yol açabileceği bir başka mahzur da, tartışılabilir noktaların artmasıdır. Partiye sempati duyan bir kişinin parti üyeliğine kazanılması için program metninin mümkün olduğu kadar net ve özlü olması kolaylık sağlar. Yorum ve detay ne kadar artarsa kişinin aklına yatmayabilecek ibarelerin programda yer alması tehlikesi artar. Kısa ve özlü bir program metni üzerinde mutabık kalacak insan sayısının çok daha fazla olması doğaldır.

Ayrıca aşırı detaylı ve yorumlu bir parti programı mevcut sosyo-ekonomik yapıda, hatta mevcut rejimde köklü değişiklikler olmaması halinde dahi çabuk eskimek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Böyle bir programda yer alan pek çok ayrıntı gelişen şartlarda hükümsüz ya da anlamsız kalabilir. Öyle ki mevcut düzende nitel bir değişme olmadığı halde program bir bakıma geçersiz sayılabilecek bir konuma düşebilir. Bunun tipik örneği TKP'nin 5. Kongresi'nde kabul edilen programıdır. TBKP program tasarısı ile TKP programı arasında farklar bu gerçeğin kanıtıdır.

Parti programının kısalığı uzunluğu konusuna "teknik bir mesele" olarak bakmamak gerekir. Sayfaların nicel artışı bir noktada nitel değişikliğe yol açar ve program kısa ve özlü bir "bildiri" olmaktan çıkar, partinin görüşlerini ayrıntılandıran bir kitaba dönüşür. Kuşkusuz böylesi bir belge de partinin mücadelesine hizmet edebilir. **Ama parti programı olarak değil.**

EMPERYALİZME BAĞIMLI TEKELCİ MÜLKİYET İLİŞKİLERİNE SON VERİLMESİ

Biçim olarak bir parti programı olmayı başaramayan TBKP program tasarısı, **öz** olarak da bir işçi sınıfı partisi programı değildir. Bu program TBKP'nin de içinde yeralmasını öngören —ama yer almasa da olan— bir **koalisyon hükümeti** programıdır.

Bu noktada bilinen bazı gerçekleri kısa da olsa tekrarlamak gerekiyor. Türkiye kapitalist bir ülke. Hem de kapitalizmde epey mesafe almış bir ülke. Hemen tümüyle kapitalist üretim ilişkileri geçerli. Prekapitalist artıklar ihmal edilebilecek mertebede. Kapitalizmin yerleşmesine paralel olarak sınıf kamplaşması daha şekillenmiş ve netleşmiş. Sömürücü egemen güçler kampı içinde tekelci burjuvazi başı çekiyor, rejime damgasını vuruyor. Öyle ki, Türkiye'de **devlet tekelci kapitalizminin** belli başlı göstergeleri kolayca gözlemleniyor. Kısacası Türkiye'nin mevcut sosyo-ekonomik formasyonu kapitalizmdir, bu düzenin sahibi ise finans kapital zümresinin başını çektiği burjuvazidir.

Kapitalizm Türkiye'de uzunca bir süredir yerleştiği halde istikrarlı bir gelişme çizgisi tutturamıyor. Tutturması da mümkün değil. Bunun çeşitli nedenleri var. Türkiye kapitalizme bir hayli gecikerek geçmiş. Kapitalizmin bir dünya sistemi olarak gerileyiş evresine girmesinden sonra Türkiye gerçek anlamda kapitalistleşmeye başlamış. Hatta, Türkiye'nin kapitalistleşmesi Sovyetler Birliği'nin sosyalistleşmesinden daha gecikerek ve yavaş bir tempoyla yolalmış. Kısacası Türkiye, dünyamızın evrimleşmesinde **faz farkıyla** geriden geliyor.

Bunun yanısıra —ve bir yanıyla bu geriden gelmenin doğal sonucu olarak— Türkiye kapitalizmi daha başından itibaren **emperyalizme bağımlı** bir çizgi izliyor. Türkiye burjuvazisi de emperyalizmle göbekbağıyla bağımlı denecek kertede yakın ilişkiler içinde bulunuyor. Bunun kaçınılmaz sonuçları ise 1) Türkiye emekçilerinin yarattıkları değerlerin emperyalizm tarafından amansızca sömürülmesi, 2) emperyalist kamptaki krizlerin Türkiye'ye daha da ağır ve sarsıcı bir şekilde aksetmesi.

İşte bugün ülkemizde mevcut, emperyalizme bağımlı devlet tekelci kapitalist üretim ilişkileri, Türkiye'nin sosyo ekonomik evrimleşmesinin önündeki en büyük engeli oluşturuyor. Dolayısıyla, üretici güçlerin üzerine abanmış, onların gelişmesini engelleyen bu ilişkiler kabuğunun çatlatılıp dağıtılması, dünyayı değiştirmeyi öngören Marksist düşünce açısından Türkiye'nin gelişim sürecinde **tayin edici** önem taşıyor.

Türkiye'nin en azından son 10 yıldır içinden bir türlü çıkamadığı ekonomik ve sosyal bunalım da bu noktanın önemine işaret ediyor. Türkiye ekonomik krizden kurtulamıyor, çünkü bu kriz bir ölçüde **yapısallaştı**. Türkiye ekonomisinin emperyalist metropollere bağımlılığı devam ettiği ve tekelci ilişkiler sistemi hakimiyetini koruduğu sürece ekonomide müzmin bunalımlardan kurtulunması mümkün değil. Bu olgu da, ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmesinin önündeki engellerin temizlenmesi ve üretici güçlerin hızla serpilip boy atmaları için emperyalizme bağımlılık ilişkilerine son verilmesinin ve tekelci

mülkiyetin toplumsallaştırılmasının taşıdığı kritik öneme işaret ediyor.

Ayrıca kapitalizmle sosyalizm arasındaki global çelişki de ülkemizdeki gelişme perspektifini aynı doğrultuda etkiliyor. Geçiş dönemlerine özgü bazı zigzaglar, hatta gerilemeler de gösterse, genel değerlendirmede ilerleyen sosyalizm olduğu için emperyalizmin sömürü alanı her geçen gün daralıyor. Bu kapsam içinde Türkiye'nin de emperyalizmin sömürüsünden kurtulması, sosyalizmin mesafe kazanması açısından azımsanmayacak bir önem taşıyor. Dolayısıyla Türkiye'nin emperyalizme bağımlılığına bir an önce son vermek işçi sınıfı enternasyonalizminin bir **gereği**, onun dayattığı bir görev oluyor.

Türkiye'nin bu tablosunun işçi sınıfına, onun partisine dayattığı **stratejik** hedef, mevcut, emperyalizme bağımlı tekelci kapitalist üretim ilişkilerine son vermektir. Bunun da başlıca somut uygulamaları, 1) emperyalizmle her türlü bağımlılık ilişkisinin koparılması, 2) büyük üretim ve dolaşım araçlarının özel mülkiyetten çıkarılarak toplumsallaştırılmasıdır. Mevcut üretim —ve dolayısıyla mülkiyet— ilişkilerinde köklü ve nitel bir değişime yol açan bu hedef, açıktır ki sosyal bir devrimin başlangıcıdır. Bu sosyal devrim, Türkiye'nin kesintisiz yoldan sosyalizme yürüyüşünün ilk aşaması olan halk demokrasisinin kurulmasında somutlanır. Ve bu sosyal devrime de ülkemiz şartlarında, siyasi planda **halk demokratik devrimi** tekabül eder. Bir başka deyişle, ülkemizde işçi sınıfı partisinin stratejik hedefi **halk demokratik devrimi** olmak zorundadır.

Kaldı ki bu sadece Türkiye'ye özgü bir durum değildir. Elbette devrim ülkemizin kendine has özelliklerinin renklerini taşıyacaktır. Ama aynı zamanda benzeri şartlara sahip ülkeler için geçerli **evrensel** karakter de gösterecektir. Dünya devrimci sürecinin pratiği çeşitli örnekleriyle bu gerçeği kanıtlıyor.

Öte yandan sömürücü egemen sınıf ve zümrelerle, sömürülen geniş emekçi yığınlar arasındaki uçurumun her an daha derinleşmesi, bu iki kamp arasındaki çelişkilerin gün geçtikçe daha keskinleşmesi, halk demokratik devrimi için gerekli toplumsal şartların oluşmasına katkıda bulunuyor. Nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan çalışan kitlenin çıkarlarının halk demokrasisinde olması, bu kitle içinde işçi sınıfının maddi ve manevi ağırlığının artması ve önderliğin pekişmesi, halk demokrasisi uğruna yürütülen mücadelenin geliştirilmesi için elverişli bir ortam yaratıyor. Bir başka deyişle Türkiye'de işçi sınıfı partisinin stratejik hedefinin, halk demokrasisinin gerçekleştirilebilmesinin objektif şartları, toplumsal bir potansiyel olarak mevcut. Mesele subjektif şartların da sabırla, adım adım yaratılmasında.

HALK DEMOKRASİSİ DEĞİL BİR TÜR BURJUVA DEMOKRASİSİ

Sosyalizmin Türkiye için taşıdığı önemi TBKP program tasarısı şöyle belirliyor: *"Sosyalizm bugünkü durumun temel alternatifi, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin temel amacıdır." (s. 56)*

Sosyalizme geçişin nasıl gerçekleşeceği ise şu ibare ile belirlenmiş:

"İşçi sınıfının ve geniş halk yığınlarının temel istemleri olan ekonomik, toplumsal, kültürel ilerlemenin; iş, toprak ve adil bir gelir dağılımının; konut, eğitim ve sağlık hizmetlerinin; bunalımsız bir gelişmenin ve gelecek güvencesinin; barış, özgürlük ve eşitliğin tam olarak gerçekleştirilmesi ancak antiemperyalist, antitekel devrimci dönüşümler sürecinden sosyalizme geçilmesiyle olanaklıdır." (s. 27)

Yukarıdaki ibareyi, "iş toprak ve adil bir gelir dağılımı" ("iş dağılımı" ne demekse?) ya da "eşitliğin tam olarak gerçekleştirilmesi" türünden muğlak belirlemeleri de içeren laf kalabalığından arındırarak kısaca "işçi sınıfının ve geniş halk yığınlarının temel istemleri olan ekonomik, toplumsal, kültürel ilerlemenin... gerçekleştirilmesi ancak antiemperyalist, antitekel devrimci dönüşümler sürecinden sosyalizme geçilmesiyle olanaklıdır" şeklinde ifade edebiliriz. Bu belirleme Türkiye'nin mevcut tablosunu çizerken bizim varmış olduğumuz sonuçla handiyse **özdeş**. Ne ki TBKP programı bu doğru tespiti yaptıktan sonra bunu **programatik hedef** olarak bir kenara bırakıyor ve: *"Türkiye Birleşik Komünist Partisi, bugünkü iç ve dış koşullarda, toplumsal ilerlemenin önünün Barış ve Demokratik Yenilenme için mücadeleyle, demokratik bir rejimin kurulması ve alternatif bir demokratik politikanın yaşama geçmesiyle açılabileceğine inanıyor. Barış ve Demokratik Yenilenme için mücadele, bugünkü aşamada Komünist Partisi'nin stratejik çizgisidir." (s. 27)* diyerek stratejik hedefi bir hayli geri bir toplumsal konuma, bir tür burjuva demokrasisinin oluşturulmasına çekiyor.

Sosyalizm de hedef olarak gösterildiğine göre böylesinin ne mahzuru var?

Çok mahzuru var. Önce sosyalizmin de bir hedef olarak gösterilmesi fazla bir anlam taşımaz. Çünkü bütün Marksistler, değil sosyalizmin, sınıfsız dünya toplumunun da varılacak bir hedef olduğunu bilirler. Bu nedenle de işçi sınıfı partilerinin programları tarihi materyalizmin gelişme çizgisinin müjdelediği bu hedefe programlarında yer verirler. Nitekim TBKP programında da bu konuya yer verilmiştir. (s. 56) Ama böyle diye kimse sınıfsız toplumun kurulmasına programatik bir hedef gözüyle bakmaz. Bu hedefe varılmasının günümüz meselesi olmadığını herkes bilir. Ne ki TBKP programı "antiemperyalist, antitekel devrimci dönüşümleri" (sosyalist literatürdeki adıyla halk demokratik devrimini) de programının stratejik hedefi (iktidar hedefi) olmaktan çıkararak halk demokrasisini de programatik hedef anlamında handiyse sınıfsız toplum kadar bilinmez bir geleceğe bırakıyor. İşçi sınıfının, emekçi karakterli diğer halk katmanlarıyla ittifak halinde iktidar hedefini dışladığı için de TBKP programı bir işçi sınıfı partisi programı olamıyor.

SINIFIN İKTİDARINI HEDEFLEMEYEN BİR PARTİ PROGRAMI

Programın bu başlıca zaafına ışık tutacağı düşüncesiyle somut bir deneme yapalım. TBKP'nin müstakbel iki yöneticisi partiyi legal olarak kurmak için

Türkıye'ye döndüler. Bu amacın ciddi olduğundan kuşkulanmak için bir sebep yok. Ayrıca TBKP program tasarısının "mantığı" ve muhtevası bu isteğin samimi olduğunu gösteriyor. Şimdi, çeşitli gelişmeler sonucunda varsayalım ki TBKP'nin legal olarak kurulması şartları ortaya çıktı ve TBKP kuruldu. Bu parti bu programıyla işçilere ne diyecek? Ne diyebilir?

Program işçilere, emekçilere önce şunu diyor:

"Öte yandan, halkın bu istemleri yönünde atılan en küçük bir adım, karşısında ilk engel olarak bağımlı tekelci-militarist oligarşinin uyguladığı egemen burjuvazinin politikasını ve otoriter rejimi bulmaktadır.

Türkiye Birleşik Komünist Parti-si'ne göre egemen burjuvazinin bugünkü politikası ve rejimiyle nüfusun ezici çoğunluğu arasındaki çelişki, günümüzde öncelikle çözülmesi gerekli ve olanaklı politik çelişkidir. Emperyalizm ve egemen burjuvaziyle halk arasındaki, emek ile sermaye arasındaki çelişkilerin ve bütün diğer toplumsal çelişkilerin gelişmesini bu politik çelişki belirlemektedir. Bu politik çelişkinin çözülmesi, öteki çelişkilerin çözüm yolunu, toplumsal ilerlemenin yolunu açacaktır." (s. 27)

Programın en canalıcı noktasında ifade alabildiğine muğlak. Şayet "burjuvazinin bugünkü politikası ve rejimi"nden, "otoriter rejim"den kasıt **faşizm** ise —ki mevcut rejimin halen özü budur— o zaman TBKP programını "faşizmden çıkış" programı olarak kabul etmek gerekir. Oysa faşizmden çıkış için parti programı yapılmaz, antifaşist cephe programı yapılır. Faşizm geldi diye parti programı değiştirilmez. Çünkü parti programı burjuvazinin her türden egemenliği altında da geçerliğini korur. Örneğin TİP 12 Eylül darbesinden sonra, faşizm geldi diye parti programını değiştirmek ihtiyacını duymadı.

Ya da yukarıdaki ibarenin anlamı "bugün" esas çelişkinin, "tekelci-militarist oligarşi" ile "nüfusun ezici çoğunluğu" arasında olduğudur. İbarede yer alan "bugünkü" kelimesi de böyle bir yorumu daha çok ihtimal dahiline sokuyor. Çünkü TBKP'nin yasal bir parti olarak kurulabilmesi için Türkiye'de kısıtlı da olsa bir tür burjuva demokrasisinin işlerli olması gerekir. O zaman da "egemen burjuvazinin **bugünkü** politikası ve rejimi", (siyahlar bizim) genel çerçevesi ile burjuva demokrasisi olur. Burjuva demokrasisinde de "öncelikle çözülmesi gereken çelişki"nin, tekelci burjuvaziyle "nüfusun ezici çoğunluğu" —her ne kadar bu ikincisi müphem bir belirleme ise de— arasındaki çelişki olduğu ileri sürülebilir. Öyleyse TBKP programının böylesi bir çelişkinin çözümünü esas aldığını ve bunun için de "Barış ve Demokratik Yenilenme" adını verdiği programı önerdiğini kabul edebiliriz.

Tekelci burjuvaziyle nüfusun ezici çoğunluğu arasındaki çelişkinin çözülmesi için bir seri ekonomik, sosyal ve siyasi uygulamalara gidilmesi gerekir. Ve bunların başında da tekelci burjuvazinin mülkiyetindeki büyük üretim ve dolaşım araçlarının millileştirilmesi gelir. Bu, sözü geçen çelişkinin çözülebilmesinin **olmazsa olmaz** ilk şartıdır. Bakıyoruz TBKP programının ilgili bölümüne; gördüğümüz tekelciliği sınırlayıcı bir kısım tedbirler. Örneğin *"özel bankaların yüzde 51 hisselerinin bedeli ödenerek kamulaştırılması"*, ya da *"Dış ticaret tekeli haline gelmiş olan ayrıcalıklı dış ticaret şirketleri yerine tek bir devlet dış ticaret şirketi kurulması"* vb... Dahası, tekelci burjuvazinin başlıca güç kaynağı olan ve sözkonusu çelişkinin çözülebilmesi için şart sayılan antiemperyalist tedbirler de TBKP programında adeta geçiştiriliyor. TBKP programı NATO'da kalmayı öngördüğü gibi, henüz üyesi dahi olmadığımız AET'-ye girmeyi de imkan dahilinde görüyor.

Şimdi dönelim legalde örgütlenmiş TBKP ile işçilerin, emekçilerin ilişkisine. TBKP programı tekelci oligarşi dışında "nüfusun ezici çoğunluğu"nun çıkarlarını savunduğunu dile getiriyor. Öyleyse TBKP'nin başlıca amaçlarından birisi bu ezici çoğunluğu kendi politikasına kazanmak, bunun ajitasyon propagandasını yapmak olmalı. Parti diye ortaya çıkmanın bundan doğal bir gereği olamaz. TBKP'nin, nüfusun ezici çoğunluğunu kendi politikasına kazanması potansiyel olarak, kağıt üzerinde mümkün.

Meselenin daha da somutça anlaşılır olabilmesi için, diyelim bir seçim olacak ve TBKP de seçimlere katılıyor. TBKP nüfusun ezici çoğunluğunun çıkarlarını savunduğuna göre nüfusun ezici çoğunluğunun TBKP'ye oy vermesi, ne denli küçük olursa olsun ihtimallerden biridir. Eğer bir parti gerçekten temsil ettiğine inandığı sınıfın partisiyse, onun **iktidarını** da öngörüyor, başlıca varlık nedenini burada buluyor olmalıdır. Gördük, TBKP programı, tekelci burjuvaziyle bu "nüfusun ezici çoğunluğu" arasındaki çelişkinin çözümünü stratejik hedef olarak koymuş. "Nüfusun ezici çoğunluğu"nun ezici çoğunluğunu da işçiler başta olmak üzere emekçi halk oluşturuyor. Şimdi bu işçilerin, bu emekçilerin, iktidara geldiği takdirde TBKP'nin sözkonusu çelişkiyi nasıl çözeceğini sormalarından daha doğal ne olabilir? TBKP programının bu soruya verdiği cevabı yukarıda gördük. Şimdi işçi sınıfı partisi olmak iddiasında olan bir parti hem tekelci burjuvaziyle nüfusun ezici çoğunluğu arasındaki çelişkinin öncelikle çözülmesi gerektiğini söyleyecek, hem de **iktidara geldiğinde** tekelci mülkiyet ilişkilerinin esasına dokunmayacak! İşçi, emekçi böyle bir partiye niye oy versin? Geçtik oy vermeyi, neden iktidara geldiğinde tekelci mülkiyet ilişkilerini koruyan bir partiyi kendi sınıfının partisi diye benimsesin?

İşte "TBKP program tasarısı, temsil ettiğini ileri sürdüğü sınıfın partisinin programı değildir" derken kastettiğimiz bu. "Mevcut şartlarda oy alarak iktidara gelmek zaten olacak iş değil" itirazı programın nitel açıdan irdelenmesinde gözönünde tutulacak bir faktör olamaz. Bir işçi sınıfı partisinin programı, partinin iktidara geldiğinde de somut olarak neleri gerçekleştireceğini açıkça belirlemek zorundadır. Bu belirlemeler içinde örneğimizde geçen kategorik olarak "büyük üretim ve dolaşım araçlarının toplumsallaştırılması" türünden uygulamalar yer almıyorsa,

o program işçi sınıfı partisinin programı olamaz. Hem işçi sınıfı **iktidarda** olacak, hem de sermaye cephesinde tekelci mülkiyet varlığını koruyacak... Marksist ideoloji içinde kalındığı sürece böylesini iddia etmek mümkün değildir.

TBKP program tasarısını bir tür **"koalisyon hükümeti programı"** olarak nitelememizin nedeni de budur. Programın somut muhtevası gözden geçirildiğinde ortaya çıkan gerçek, —ister "faşizmden çıkış" gerekçesiyle olsun, isterse burjuva demokrasisinin işlerli olduğu bir ortamda "toplumsal ilerleme" amacıyla— TBKP'nin, "demokrat" olarak gördüğü partilere, ortak hükümet kurmak için, burjuva demokrasisi sınırları içinde kalan bir program önerdiğidir.*

İŞBİRLİĞİ VE CEPHE PROGRAMLARININ ŞARTLARI

Böylesi programlar önerilmez mi?

Elbette önerilir. Ama bunun yolu yordamı vardır.

Önce partinin kendi bağımsız hattını belirleyen programı olur. Gördük, Türkiye'de işçi sınıfının bağımsız hattını çizen parti programı, **stratejik hedef olarak emekçi halkın iktidarını** önüne koymakla yükümlüdür. Türkiye'nin izlediği sosyo-ekonomik evrimleşmenin Marksist tahlilinin zorunlu gördüğü bu yükümlülük, aynı zamanda **ideolojik bağımsızlığın** da bir gereğidir. Bu yerine getirildikten sonra mevcut şartların özgüllüğü gözönünde tutulmak şartıyla çeşitli güçlerle de siyasi işbirliği aramak doğaldır, doğaldan da öteye çoğu zaman bir gereksinimdir.

Örneğin faşizm altında antifaşist cepheleşmeler en bilinen örneklerdir. Okurumuzun çok dinlediği bu konuyu uzatmaya gerek yok. Faşizmin bir an önce altedilmesi hayati önem taşıdığı için, ister emekçi karakterli olsun, ister burjuva, **demokratik hak ve özgürlükleri savunan** her partinin biraraya gelebilmelerinin objektif şartlarının var olduğu durumlarda işçi sınıfı partileri için ortak program tasarıları hazırlamak, bu programla demokrasi güçlerini kazanmak pekala mümkündür, mümkünden de öteye bir görevdir. Ama hep altını çizdiğimiz gibi böylesi işbirlikleri **geçici** olurlar, faşizmin altedilip, demokratik hak ve özgürlüklerin toplumda geçerli kılınmasından ve gerekli güvencelerin alınmasından sonra burjuva partileriyle emekçi partilerinin yolları ayrılır.

"İktidar meselesi esasında bir ittifaklar meselesidir." Bu nedenle işçi sınıfı partisi, şartları varsa gerekli ittifakları gerçekleştirmenin her zaman en ısrarlı savunucusu olur, bunun gereklerini yerine getirmeye çalışır. Böylesi ittifakların da kendilerine özgü programları olacağı açıktır. Ne ki işçi sınıfı partisi böylesi ittifak programlarını kendi programına ikame etmez. Buna gerek de yoktur. Çünkü işçi sınıfı partisinin programı, asgarisinden anlayış olarak, bu programdan ayrı olarak fakat bu programla çelişmeyen, bu programın hedeflerine bağımlı, şartların özgüllüğünü gözönünde tutan çeşitli işbirliği ve ittifak programları hazırlamayı öngörür.

Kaldı ki günümüz şartlarında işçi sınıfı siyasetçilerinin kendi dışlarındaki başka güçlerle işbirliği yapmaları, bunun yollarını aramaları ve olanca çabayı göstermeleri inkâr edilmez bir önem taşıyor. İşçi sınıfının, emekçi halkın bu günden yarına iktidara gelemeyeceği açık. Üstelik emekçi halkın devrimci mücadelesinin önündeki en büyük engel mevcut, parlamento kisveli faşizm. Dolayısıyla demokrasi güçlerinin ortak mücadelesi dün olduğu gibi bugün de hayati öneme sahip. Demokratik hak ve özgürlüklerin kazanılması mücadelesi ne ölçüde yaygınlaştırılıp yığınsallaştırılırsa, bu mücadeleye tüm demokrasi güçleri ne ölçüde kazanılırsa, demokrasi güçlerinin ortak bir program çerçevesinde elbirliği etmeleri ne ölçüde gerçekleştirilirse, emekçi halkın sömürü ve baskıdan kurtuluşu uğruna yürütülen mücadelenin önü de o ölçüde temizlenecektir. Dolayısıyla TKP'nin ve TİP'in, demokrasi güçlerinin işbirliğine ilişkin aranışlar ve uğraşlar içinde olmaları doğrudur ve yerindedir. Ancak önce de işaret ettiğimiz gibi her şey usulünce yapılmalı. Parti programıyla şu veya bu türden işbirliği programları arasındaki nitel fark gözden kaçırılmamalı.

TBKP'nin program tasarısı hakkındaki belli başlı görüşlerimiz bunlar. "Barış ve Demokratik Yenilenme" adı altında somutlanan —ve bizim "koalisyon hükümeti programı"— olarak nitelediğimiz programı, ayrıca bu niteliğiyle eleştirmeye gerek görmüyoruz. Çünkü bu program, lafzındaki değişiklikler bir yana konursa, öz olarak TKP'nin "Barış ve Ulusal Demokrasi Programı"nın tıpatıp aynısı. Bu programın eleştirisi ise yakın geçmişte yapılmıştı ve hem dergimizin Aralık 1986 tarihli 302. sayısında hem de Atılım'ın 15 Kasım 1986 tarihli sayısında yayınlanmıştı.

Son olarak bir noktaya kısaca değinmek istiyoruz. TBKP program tasarısında şöyle bir ibare var:

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin bu programı yalnızca TKP ve TİP'in devrimci temellerde birliğini sağlayan bir program değil, aynı zamanda günümüzün sorunlarına yanıt veren **yeni** politik yaklaşımları sistemleştiren, her iki partinin ortak ilkeleri düzeyinde sürekliliği, ama aynı zamanda stratejik yönelişinde **yenilenmeyi** ifade eden bir programdır." (Siyahlar bizim, s. 6)

Evet, bu program gerçekten "yeni" bir anlayışı ifade ediyor. Ne ki biraz dikkat edilince "yeni"nin bir hayli eskimiş ve yıpranmış bir **"yeni"** olduğu hemen görülüyor. Bizse böylesi "yeni"lerdense **yeniliğini her zaman koruyan** "eski"lerden yanayız. Bu nedenle TBKP programını ha-

(Devamı 8. sayfada)

---

* *TBKP programında proletarya diktatörlüğünden vazgeçildiğine ilişkin kimi görüşler ileri sürülüyor. Biz bu kanıda değiliz. İşçi sınıfının iktidarını öngörmekten vazgeçmedikçe, hiçbir Marksist proletarya diktatörlüğünden vazgeçemez. İstese de bunu yapamaz. Çünkü işçi sınıfının iktidarında devlet varlığını korur. Marksizmin devlete ilişkin teorik yaklaşımı ise bellidir.*

TBKP programına gelince.. Bu program işçi sınıfının iktidarını değil, stratejik olarak bir tür burjuva demokrasisini hedeflediği için, programın proletarya diktatörlüğü ile zaten ilişkisi yok. Eğer bu programda bir diktatörlük sözkonusuysa, bu olsa olsa "Barış ve Demokratik Yenilenme" programını uygulayacak olan koalisyonun, felsefi anlamda temsil ettiği bir tür **burjuva diktatörlüğüdür.**

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

Yurtdışı Eki

SAYI: 315
OCAK 1988

Duisburg-Reinhausen'da İşçi Sınıfının Verdiği Sinyal

F. Almanya'nın Ruhr havzası kömür ve çelik işçilerinin en yoğun olarak çalıştığı bir bölge olduğu için, ayrıca "işçi yatağı" diye de yaygın olarak bilinir. İşte bu işçi yatağı Ruhr havzasında son yıllarda çelik ve kömür işverenlerinin daha çok kâr etmek hırsıyla işyerlerinin bir kısmını kapatmaları ve çalışan işçileri sokağa atmaları, diğer yandan da işçilerin işsiz kalmamak için verdikleri mücadele sıcak günlerin yaşanmasına neden oluyor.

Alman halkının da, dünya halklarının da başına belâ olan Hitler faşizmini finanse edip destekleyen Krupp gibi, Thyssen gibi çelik tröstlerinin fabrikalarının bulunduğu bu bölgede son 14 yıl içinde 95 bin çelik işçisinin işine son verilmiş. Son olarak, gerici Kohl hükümeti ve çelik işverenlerinin anlaşmaları sonucu uygulamaya sokulan bir plan gereğince 1990 yılına kadar 10500 çelik işçisinin daha sokağa atılması gündemde.

Bu plan gereğince önce, Ruhr havzasında Ratingen şehrinde 132 yıldır üretim yapan, Thyssen çelik tröstüne bağlı "Heinrichs-Hütte" adlı işyeri, Hattingen şehrinin, işçilerle birlikte esnafı, memuru, öğretmeni, öğrencisi vd. ile direnmesine rağmen kapatıldı. Binlerce çelik işçisi sokağa atılarak aileleriyle birlikte açlığa mahkum edildi.

Aynı plan uyarınca, bugünlerde Duisburg-Reinhausen'daki Krupp işletmesine bağlı işyerinin kapanması gündemde. Avrupa Topluluğu'nun belirlediği çelik üretim kapasitesine inmek için daha az üretim yapması gereken F.Alman çelik işverenleri, işletmelerinde buna denk düşen uygulamaları hayata geçirmek istiyorlar. Reinhausen'da işveren ve işçi temsilcileri arasında 1990 yılına kadar kademeli olarak 2000 işçinin bu işyerinden çıkarılıp yakın yerlerdeki işyerlerine gönderilmesi ve geride kalan işçilerle bu işyerinin sürekli üretim yapması doğrultusunda varılan anlaşma Krupp işvereni tarafından çiğnenmek isteniyor. İşveren, Reinhausen'daki çelik fabrikasını derhal kapatarak çalışan 6000 işçiyi sokağa atmak istiyor.

Ama diğer yandan çelik işçileri işverenin bu planına kolayca boyun eğmeyeceklerini gösterdiler. F.Almanya işçi sınıfının mücadele tarihinde "10 Aralık eylemleri" diye haklı olarak yerini alacak direnişler, işgaller, miting ve diğer gösteriler çelik işverenine de, onların sözcüsü Kohl hükümetine de uygulanmak istenen planda ısrar edilirse olayın boyutlarının nerelere varabileceğinin sinyalini verdi.

Önce çeşitli komitelerin kurulması, bilgilendirme toplantıları, bildiri, el ilanı dağıtma, işyerinin kapısında nöbet tutma, vb. türünden başlayan eylemler Bochum'daki Krupp işletmesinin merkezinin işçi-

Niçin Yurtdışı Eki

Kitle gazetesi bu sayısından itibaren sayfalarında yurtdışında yaşayan göçmen işçilerin sorunlarına, taleplerine ve yaşadıkları ülkelerin işçi sınıfıyla birlikte barış, demokrasi ve sosyalizm için yürüttükleri mücadelelere yer verecektir.

Yurtdışında yaşayan Türkiyeli göçmen işçiler bir yandan yaşadıkları ülkelerdeki sınıf kardeşleriyle birlikte işsizliğe, işyerlerinin yok edilmesine, demokratik hakların budanmasına karşı ortak bir mücadele yürütürlerken, öte yandan ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, kötü ve düşük ücretli işlerde çalışmaya zorlanmak gibi göçmen işçi olmalarından kaynaklanan sorunlarla da başetmek zorunda kalıyorlar. Şimdiye kadarki tecrübeler göstermiştir ki, gerek yerli-yabancı tüm işçileri ilgilendiren genel sorunların, gerekse ağırlıklı olarak göçmen işçileri ilgilendiren özgül sorunların üstesinden gelmek, ancak örgütlü ve yaşanılan ülkelerin işçi sınıflarıyla birlikte davranmakla, o ülkelerin sendikal ve politik işçi sınıfı örgütlerinde örgütlenmekle mümkündür.

KİTLE gazetesi sayfalarında göçmen işçilerin sorunlarına ve mücadelelerine bu anlayışla yer verecek, Türkiyeli emekçilerin sınıf dayanışması ruhuyla eğitilmelerine yardım etmeye çalışacaktır.

Yurtdışı ekinin hacmi, olayların yoğunluğuna göre değişecek ve okurların haber, röportaj ve yorum yazılarına da yer verecektir. Okurlarımızın KİTLE gazetesinin bu çabasına yardımcı olmasını, yurtdışı ekini bulundukları bölgelerdeki haberlerle zenginleştirmelerini bekliyoruz. ■

İşçilerin direnişi toplumun her kesiminden destek gördü.

ler tarafından işgaliyle gelişti. Ve 10 Aralık 1987 günü başta Duisburg olmak üzere çelik ve kömür işçilerinin yoğun olarak çalıştığı Dortmund, Düsseldorf, Bochum, Osnabrück, Hattingen, Hagen ve Siegen'de onbinlerce işçi meydanları, caddeleri trafiğe kapattılar, çalıştıkları işyerlerinin çevresini bloke ettiler, yürüyüşler ve mitingler yaptılar. Ulaşımın kesilmesi sonucu işyerlerine gidemeyen binlerce memur, öğretmen, diğer meslek sahipleri, öğrenciler işyerlerine gidemedikleri için karşılaşacakları zorlukları hiç düşünmeden işçilerin eylemlerini desteklediler, onlarla barikatlarda yan yana nöbet tuttular, yürüyüş ve mitinglere katıldılar.

10 Aralık eylemlerinin verdiği somut bir mesaj var: F.Almanya'nın çelik işçileri kolay teslim olmayacaklar. Hayatı elleriyle üretenlerin, istedikleri zaman, ya da zorunlu kaldıkları zaman hayatı durdurmasını da bildikleri verilen mesajın bir yönünü oluşturuyor.

Çelik işçilerinin direneceklerini, planlarının kolayca hayata geçmeyeceğini gören işverenler, direnişi bölmek, zayıflatmak için Reinhausen Krupp işletmesinden çıkarılacak işçilerin bir kısmını kendi işyerlerinde çalıştırmayı taahhüt ettiler. Çelik üreten fabrikada senelerce çalışıp bu iş kolunda kalifiye işçiler konumuna gelenlerin herhangi bir kimya fabrikasında ya da daha başka bir işkolunda yeniden işe başlamaları mümkün değil. Yeniden başka bir işkolunda işe başlayacak çelik işçilerinin işyeri güvencesinin olmaması gibi, ücret konusunda da işe yeni başlayan ve kalifiye olmayan işçilerin muamelesine tabi tutulacakları ortada. Bunu çelik işçileri de iyi bildikleri için sunulan teklife rağbet eden pek olmadı. Ve işverenlerin direnişi bölmeye yönelik oyunu başından bozulmuş oldu.

Diğer yandan yoğun işçi çıkarımının planlarına ortak olan Kohl hükümetinin, işçilerin kararlı çıkışları karşısında "çelik ütretimi ve bu işkolunda çalışan işçilerin sorunu milli meselemiz oldu, bu işi gerektiği gibi çözeceğiz" şeklindeki beyanatının arkasında yatan gerçek de ortada. F.Alman ekonomisine yön veren Krupp, Thyssen, Mannesmann gibi çelik tröstlerinin sözcülüğünü yapan Kohl hükümeti çelik işçilerinin sorununu çözerken yine daha önce anlaştıkları gibi işverenlerin lehine çözme doğrultusunda uğraşacaktır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra en büyük ve anlamlı işçi eylemi olarak adlandırılan 10 Aralık eylemlerinden sonra tarafların bekleyişi sürüyor. Reinhausen'daki çelik işçileri 4. Eylem Haftası adı altında 4 Ocak tarihinde başlamak üzere yeni yeni direniş örnekleri vermeye hazırlanıyor. F.Almanya'da önce yine başka bir çelik firmasına bağlı işyerindeki direnişlerle başlayan, eme ğiyle geçinen tüm insanların da bu haklı eylemlere arka çıkması şeklinde gelişen olay, Duisburg-Reinhausen çelik işçilerinin eylemlerinde de güzel bir örnek olarak hayata geçti. Hattingen'de dokuz ay süren mücadele pratikte belki kayıplarla bitti, işçiler işsiz kaldılar ama F.Almanya sınıf mücadelesine de güzel bir gelenek kazandırdılar. Hattingen'de Thyssen'e bağlı işyerinin son üretim gününde yapılan toplantıda bir konuşma yapan IG Metall temsilcisi "bizim dokuz aydır süren mücadelemiz olmasaydı, bugün Reinhausen'daki eylemler bu boyutta gerçekleşemezdi" derken haklıydı.

Duisburg'daki çelik işçilerinin mücadelelerinin sonucunu kestirmek zor. İşsiz kalmaları da muhtemel. Ama yarın gerçekleşecek topyekün mücadelede, işçi sınıfına da, yandaşlarına da faydalanacakları çok değerli deneyler bırakacakları apaçık ortada. Çelik işçilerinin verdikleri mesajın asıl önemli yanı da bu. ■

F.Almanya'da Sığınma Hakkı

Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği'nin yılda iki kez yayınlanan dergisi International Review of Contemporary Law'*un 1/87 sayısında F.Alman hukukçu Reinhard Marx'ın bu ülkede sığınma hakkının durumunu inceleyen bir yazısı yayınlandı. Aşağıda bu yazıdan bölümler sunuyoruz.*

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde yabancılara uygulanan kanun hükümleri, ekonominin büyük çapta yabancı işgücü gerektirdiği bir sırada oluşturuldu. O zamanlar devletin yabancılar politikasıyla, işgücü piyasasının ihtiyacını tam olarak karşılamak üzere siyasi ve yasal koşulları sağlaması gerekiyordu. 1955 ve 1968 yılları arasında Federal Almanya Cumhuriyeti İtalya, İspanya, Yunanistan, Yugoslavya, Fas, Portekiz, Türkiye ve Tunus'la ikili anlaşmalar imzaladı ve 1955-73 arasında yabancı işçilerin sayısı 80 binden 2,6 milyona, bir başka deyişle toplam işgücünün %11,9'una ulaştı.

1970'lerin başında yapısal ekonomik krizin başgöstermesiyle birlikte F.Almanya 23 Kasım 1973'te bu anlaşmanın pratikte geçerliliğini "çağırmayı durdurma" olarak bilinen politikayla askıya aldı ve yabancılar politikası da o günden bu yana çelişki içerisinde sürdü. Bugün yürürlükte olan yabancılar kanunu bir ekonomik genişleme, kapıları dışarıdan gelenlere açma döneminde oluşturulmuştu. Siyasi zemin o günden bu yana temelden değişti ama kanun değişmeden kaldı. Bugün ise yabancıların sayısını önemli ölçüde azaltmak amacıyla kullanılıyor. Kanun uzun süredir bu ülkede yaşayan yabancılara sağlamca bir yerleşme hakkı tanıyan düzenlemeler ya da işçi ailelerinin getirilmesi ile ilgili hükümler içermiyor.

F.Alman siyasi makamlarına göre, sığınma hakkı yabancılar kanununun genel kapsamı içerisinde bir ilgi odağını oluşturuyor. Pratikte, devletin terörize etme yoluyla ikna politikasının hedefi durumunda: Kasıtlı ve sistematik biçimde insanlıkdışı muamele ve ayrımcılık yoluyla, iltica etmek isteyenler bu ülke topraklarına sığınmaktan vazgeçirilmek; iltica etmiş olanlar da bir an önce bu topraklardan ayrılmaya ikna edilmek isteniyor. Yabancılara ve sığınma hakkına karşı böyle bir resmi politika izlenmesi kamuoyunda bir "çok fazla yabancı var" sendromu yaratmıştır. Geçen 12 yıl boyunca yürütülen sürekli ve yoğun propaganda kampanyası F.Almanya'nın kaldırabileceğinden fazla yabancıyı barındırdığı yolundaki inanca dayanan kökleşmiş bir önyargı yaratmayı başarmıştır.

Bugün Federal hükümetin yabancılar politikasının üç temel hedefi vardır: İlk olarak ülkede uzun zamandır bulunan göçmen işçilerin aileleri ile birlikte diğer nüfusa entegrasyonunu sağlamak. İkincisi, bundan sonra yabancıların gelmesini kısıtlamak ve üçüncü olarak da, göçmen işçi nüfusun dönüşünü teşvik etmek. Bu ilkeler doğrultusunda son yıllarda gerek Federal hükümet, gerekse yerel hükümetler çeşitli hukuki ve idari önlemler almışlardır.

Uygulanan politikanın karşı koyduğu ekonomik geçmiş ise yerleşik yabancı nüfusun büyüdüğünü göstermektedir. Bu sayı (milyon olarak) şöyle gelişmiştir:

1973	3.97	**1979**	4.41
1974	4.13	**1980**	4.45
1975	4.09	**1981**	4.60
1976	3.95	**1982**	4.66
1977	3.95	**1983**	4.53
1978	3.98	**1984**	4.36

Federal hükümet bu toplam artışa ailelerin getirilmesini kısıtlayarak karşı çıkmaya çalışmaktadır. Ailelerin gelmesi, "aşırı doğum oranı" ve ilticalar hükümetin görüşüne göre belirleyici faktörü oluşturmaktadır.

Federal İçişleri Bakanlığı'nın gizli kaydı taşıyan, Temmuz 1985 tarihli bir raporuna göre, "mevcut ekonomik koşullar altında dahi, ulusal ekonomimizin büyük sektörleri istihdam ettikleri yabancılardan yararlanmak zorundadırlar. Tüm yabancı işçilerin yarısı, ekonominin 52 dalından 9'unda istihdam edilmiş bulunmaktadır. Bu koşullarda yabancı işgücünün Alman işsiz işgücü ile ikame edilmesi durumu çok sınırlıdır, çünkü yabancıların yaptıkları işlerin gerekleri, işsiz Alman nüfusun yapısal niteliklerine cevap vermekten çok uzaktır." Böylelikle bir yandan göçmen yabancı işçilere yönelik kaçınılmaz bir talep varken, iş arayan yabancıların ülkeye girişi sıkı sıkıya kontrol altındadır.

F.Almanya'da yaşayanlara gelince, 4,4 milyon yabancıdan %57'si on yıldan fazla bir süredir bu ülkede bulunmaktadır. Ülkede %63'ü burada doğmuş 1,06 milyon yabancı çocuk yaşamaktadır. 1983-84 öğretim yılında Alman okullarına devam eden yabancı

Sığınmacılar çok kötü yurtlarda barınıyorlar

çocuk ve genç sayısı 823 bindir. Bu nedenle entegrasyon politikası özellikle bu genç kuşaklara yöneliktir. Ne ki devletin entegrasyon için sağladığı yardım, entegrasyonu değil, asimilasyonu hedeflemektedir.

Sığınma politikasına gelince; Federal hükümetin sığınma konusundaki resmi politikasına 1980'den bu yana terörize etmek yoluyla ikna ilkesi hakim olmuştur. Federal Cumhuriyet Anayasası siyasi olarak yargılanan zor durumdaki yabancılara sığınma talebinde bulunmayı yasal bir hak olarak tanımaktadır, ama iltica etmek isteyenlerin sayısında son yıllarda görülen artış, bu hakkı özü itibariyle aksi yöne döndüren yasal ve idari düzenlemelere yolaçmıştır. Suçlama ile karşı karşıya olanların korunmasını sağlamak yerine, onları terörize etmek sözkonusudur.

Bu insanlar geldikleri zaman zorunlu olarak, bir şehir dışındaki kampta kalmakta ve çoğu zaman hep birlikte verilen yemeği yemek durumundadırlar. Belirli bir şehir ya da bölgeyi terkedemezler; eğer izinsiz terkederlerse para cezası verilir, ikinci kez tekrarında mahkemece diğer cezalara çarptırılırlar. İlk iki yıl çalışmaları yasaktır. Daha sonra da çalışmalarına teorik olarak izin verilse de, çalışma hakkı sağlamaları başka ayrıcalıklı kategorilerin (Almanların, AET ülkeleri mensuplarının, özel izinli yabancıların) öncelik hakkına sahip olmaları yüzünden engellenmektedir. Entegrasyonu amaçlayan bir yardım sistemi de olmadığı için, bu insanlar aylaklığa mahkum edilmektedir. İltica hakkının nihai olarak tanınması işlemleri iki ilâ beş yıl sürebilen insanlıkdışı bir durumdur.

Federal Anayasa mahkemesine göre bu düzenlemeler Anayasaya uygundur. Anayasa siyasi nedenlerle kovuşturmaya uğrayan yabancılara iltica hakkını temel bir hak olarak tanıyorsa da, gerçekte iltica hakkının tanındığı maddi koşulların bu hakkın gereklerini yerine getirmediği hakim olan bir kanıdır.

Siyasi sığınmayla ilgili şimdiki politika siyasi olarak, 1970'lerin başından bu yana kötüleşen uluslararası krize dayanmaktadır. 1973 yılına kadar, siyasi nedenlerle ülkelerini terk eden yabancıları burada işgücü piyasası kolaylıkla içine alabiliyor, bu yüzden siyasi sığınma için başvurmaları zorunlu olmuyordu. Ama 1974'ten bu yana yıllık başvuru sayısı sürekli bir artış göstermiştir. Şöyle ki:

1976	1.123	**1980**	107.818
1977	16.410	**1981**	49.391
1978	33.136	**1982**	37.423
1979	51.493	**1983**	19.737
		1984	35.278

Yıldırma vasıtalarının insanlıkdışı tabiatının güçlenmesi, sözde "sığınma hakkının istismarı"na dayalı bir propaganda kampanyası ve bunlara meşruluk veren bir görüşbirliği yaratılması ile siyasi bakımdan mümkün olabilmiştir. Ama o günlerden bu yana dünyanın pekçok yerinde sosyal ve siyasi krizlerin etkisini artan biçimde duyurması, kişinin kendisini bu olayın dışında tutarak, siyasi kovuşturmaya hedef olanlara karşı ayrımcılığı sürdürmenin daha fazla mümkün olamayacağını zihinlere güçlü bir biçimde dayatmış bulunmaktadır.

Sol Birlik F.Almanya Komitesi Dayanışma Gecesi Yaptı

Türkiye'de İnsan Hakları Derneği'nin başlattığı "İdam Cezası Kalksın, Genel Af" kampanyasına destek olmak üzere Sol Birlik F.Almanya Komitesi 19 Aralık günü bir dayanışma gecesi yaptı. Duisburg'da yapılan geceye yüzlerce ilerici, demokrat katıldı.

Sol Birlik adına yapılan ortak konuşmada, 12 Eylül'den buyana insan haklarının Türkiye'de sürekli olarak ayaklar altına alındığından çeşitli örnekler verildi. Gözaltına alınan yüzbinlerce insanın istisnasız hemen hepsinin işkenceden geçtiğine de değinen konuşmacı, şu anda Türkiye'de TBMM'de 400 kadar idam dosyasının beklediğini, bu sayının her an artabileceğine değindi. Sol Birlik olarak İnsan Hakları Derneği'nin yürüttüğü kampanyayı bütün güçleriyle desteklediklerini de belirten konuşmacı demokrasiden yana tüm güçleri temel insan hak ve özgürlüklerine sahip çıkmaya çağırdı.

Daha sonra Alman Komünist Partisi DKP'nin başkanlık kurulu adına yapılan konuşmada, DKP olarak Türkiye'de gelişen olayların dikkatle izlendiğini, insan haklarının çiğnenmesinin lanetlendiği belirtildi. F.Almanya'da yaşayan Türkiyeli işçilerin F.Alman işçi sınıfının bir kolu olarak ekonomik hak ve özgürlükler mücadelesinde yerini gerektiği gibi aldığını, bu durumu sevinçle karşıladıklarını belirten konuşmacı TİP ve TKP genel sekreterleri de dahil olmak üzere tüm politik tutukluların derhal serbest bırakılmasını istedi.

İnsan Hakları Derneği'nin yürüttüğü imza kampanyasının sonuçlarının meclis başkanlığına verilmesinde hazır bulunan F.Almanya Yeşiller partisinin milletvekili Ellen Olms da Sol Birlik F.Almanya Komitesi'nin düzenlediği dayanışma gecesine bir mesaj gönderdi.

Dayanışma gecesi ozanların, folklor gruplarının katıldığı kültür gösterisi ile bitirildi.

Diğer yandan İnsan Hakları Derneği'nin "İdam Cezası Kalksın, Genel Af" kampanyasının sonucu olarak toplanan 130 bin imza, yazarlardan, bilimadamlarından, aydınlardan oluşan bir heyet tarafından meclis başkanlığına verildi. İmza kampanyasının karşılaştığı tüm zorluklara rağmen hedeflenen sayıyı geçmesinin çok sevindirici olduğunu belirten İnsan Hakları Derneği yöneticileri insan haklarına yönelik kısıtlamalara karşı mücadelenin devam edeceğini açıkladılar.

Esas İşkenceciler Kim?

"Kutlu ile Sargın'a işkence yapıldı!"

Türkiye gibi bir ülkede böyle bir haberin **"haber değeri"** var mı? Pek sanmıyoruz. Hele yaşadığımız son yedi küsur yıldan sonra... Şayet Sargın ile Kutlu yaklaşık yirmi gün alan sorgulamalar ertesinde "bize işkence yapılmadı, kılımıza bile dokunulmadı!" deselerdi, belki böylesinin bir haber değeri olacaktı.

Ne ki, gene de Sargın ile Kutlu'ya yapılan işkencenin özgül bir yanı, insanı isyan ettiren bir tarafı var. Bu özgüllük onların kişisel konumlarından, yani her ikisinin de partilerinin 1 no'lu yöneticileri olmalarından kaynaklanmıyor. İşkence kime yapılırsa yapılsın işkencedir ve sıradan bir yurttaşa yapılan işkence, ünlü ve itibarlı bir kimseye yapılan işkenceden daha az vahim değildir. Kaldı ki kendi müsteşarlarını, genel müdürlerini dahi işkence tezgahından geçirmekte beis görmeyen devletin, Kutlu ile Sargın'ı da bu tezgaha sokması eşyanın tabiatına daha uygun düşüyor. İşkence mekanizması için işkence rutin bir iş. Ve bu mekanizma karşısına kim gelirse hiç ayrım yapmaksızın işliyor. Onun için de Kutlu ile Sargın'a yapılan işkencede bu noktada bir özgüllük yok.

Bu işkencenin özgüllüğü, onun yaklaşık 20 gün boyunca tüm dünyanın gözü önünde, tüm dünyaya meydan okurcasına görülmedik bir hayasızlıkla yapılmasından kaynaklanıyor. Türkiye'de bir kısım insanların işkenceyi doğal gördüklerini, doğal görmek ne kelime işkenceyi teşvik ettiklerini hatta dolaylı olarak işkenceyi icra ettiklerini ayan beyan açığa çıkarmasından kaynaklanıyor.

Önce bir noktaya dikkat çekmek gerekiyor: "Devletin içinde işkence yapan **'bağımsız'** bir mekanizma var, eline kimi geçirirse hiç ayrım gütmüyor ve görevini yerine getiriyor." denebilir. Böyle bakmak doğru değil. Çünkü esasında işkence bizzat onu icra edenler tarafından değil, devlet tarafından yapılıyor, devleti yönetenler tarafından yapılıyor. İşkence TC.'nin devlet politikası. İşkence düpedüz devlet politikası olmasa zavallı birer devlet memuru konumundaki fiili işkenceciler kendiliklerinden işkence yapabilirler mi? Bu dediklerimizden işkenceyi fiilen uygulayanları mazur gördüğümüz anlamı çıkmaz. Uğraşları nedeniyle insan kategorisi dışına düşmüş bu yaratıkları muhatap almanın bir anlamı yok.

Öyleyse esas işkenceciler kim?

Örneğin DGM savcısı. Kutlu ile Sargın polis tarafından yakalanmamışlar, herkesin gözü önünde kendi ayaklarıyla gelmişler. Kim oldukları, ne yaptıkları biliniyor. Yani emniyet tarafından sorgulanmaları için en ufak bir gerekçe yok. Eğer haklarında kanuni bir kovuşturma yapılacak ise bunun mercii **adalet** mekanizması olmalı. Ve sorgunacaklarsa, **adli** kovuşturmayı yükümlenenlerce yani bizzat DGM savcısı tarafından sorgulanmaları lazım. Oysa böyle olmuyor ve savcı kendi görevini polise —veya MİT'e— devrediyor. Neden? Neden çok açık. Kendisinin sorgulamada "itiraflar" elde edemeyeceğini biliyor, "itiraflar"ın işkence vasıtası ile elde edilmesini istiyor. Ve bunun için de Sargın ile Kutlu'yu işkencecilere teslim ediyor. Üstelik işkence süresini de bile bile hep uzatıyor. İşte **tipik** bir işkenceci. İşkence insanlık suçuymuş, bilmem kaç yüz yıldan beri bilmem kaç uluslararası belgede mahkum edilmişmiş, işkence ceza kanununa göre de suçmuş, ceza kanununun hükümlerini yerine getirmek adalet mekanizmasının göreviymiş ve ilh... Bunların hiç birisi, —varsa bir işkence şaiası bunu kovuşturmakla yükümlü olan— DGM savcısının umrunda değil. O bizzat işkenceyi "orkestra" ediyor.

Neden? Çünkü işkence devlet politikası. Çünkü devleti yönetenler işkenceden yana.

Savcı bir devlet memuru. Kanunlara uymadığı takdirde başına ne geleceğini iyi bilir. Ama o, işkenceyi suç sayan ceza kanununu açıkça çiğniyor. Çünkü korkusu yok. Ve çünkü bağlı olduğu mekanizmanın başındaki **Adalet Bakanı da işkenceci**. Adalet Bakanı fiilen işkence yapmıyor ama işkenceyi son derece meşru bir şey olarak görüyor. O da gözaltında kaldıkları sürece Sargın'la Kutlu'ya işkence yapıldığını biliyor. Ama gıkını çıkarmıyor. Yani DGM savcısını "işkenceye devam" diye açıkça **teşvik ediyor**. Savcı da bunu biliyor, işine bakıyor. Düşünülsün, bir Adalet Bakanı işkenceye karşı olacak ve bir savcı işkence yaptıracak? Hem de Kutlu ve Sargın olayındaki gibi herkesin gözü önünde?!

Ya İçişleri Bakanı? İşkencecilerin önde gelenlerinden birisi İçişleri Bakanı'nın ta kendisi. İşkenceyi teşvik onun için hafif kalıyor. Zaten işkencenin meşru bir şey, meşruluktan da öteye yararlı olduğuna inandığı, işkenceyi devlet politikası olarak sistemli bir şekilde uygulamaya yetenekli bulunduğu için İçişleri Bakanı yapılmış.

Ya Başbakan? O da işkencecinin ta kendisi. Öylesine işkenceyi meşru görüyor ve işkencenin gereğine inanıyor ki, girmek için kuyrukta bekleği Avrupa Topluluğu'na dahil ülkelerden, hem de resmi mercilerden gelen sert protestolara zerre kadar aldırmaksızın Sargın'la Kutlu'ya uygulanmakta olan işkenceye yeşil ışık yakıyor. Türkiye'deki sistematik işkencenin dış dünyada uyandırdığı tepki biliniyor. Üstelik Özal'ın muhtaç olduğu "Batılı" çevreler de şu veya bu vesile ile işkence konusunda Türkiye'yi uyarıyorlar. Denebilir ki "Özal bunların **göstermelik** olduğunu biliyor, onun için aldırmıyor." Olabilir. Gerçekten de Batı'daki resmi mercilerin, Türkiye'de "Batı standartları" ile uzlaşmayan konularda döktükleri, çoğu zaman **timsah gözyaşı**. Ama bir de Batı'nın kamuoyu var, insanları var. Ve kim olursa olsun, yöneticiler bu faktörü dikkate almak zorunda. Onun için Kutlu ve Sargın'a uygulanan işkencenin Özal'ın Av-

rupaî niyetlerine olumsuz etkidiği kesin. Ama ne yapalım ki işkence TC.'nin resmi devlet politikası ve bu, hükümetin başındaki adam da işkenceyi meşru gördüğü için böyle. Yani devlet işkenceci de Başbakan buna uyum göstermiyor değil. Tersine Başbakan, **kategorik** olarak işkenceden yana toplum kesimlerinin mensubu ve önde gelen temsilcisi olduğu için işkence devlet politikası oluyor.

Ya devletin başındaki zat? Allahın günü ahlak dersleri veren, müstehcen bulduğu tabloları sergilerden çıkarttıracak kadar "ahlaka düşkün" bu hazret nedense işkence ile ahlak arasındaki, hem de mihenk taşı kertesindeki bağlantıyı kuramıyor. Devlet bu kadar acımasızca ve hayasızca işkececi ise, bunun bir nedeni de işkenceciler hiyerarşisinin en tepesinde Evren'in bulunmasıdır. Yeter, "malûmu ilâma" gerek yok. Hazret için "ahlaka düşkün" derken sürçü lisan eylemişiz. Aslında kendisine —tüm işkencecilerle birlikte— **ahlak düşkünü** demek daha doğrusu.

Üstelik bu işkencecilerin tamamı **riyakar.** Düpedüz işkenceden yana oldukları, bunu meşru kabul ettikleri her tutumlarıyla besbelli iken, üstlerine varıldığında sûretâ işkenceye karşı olduklarını söylerler. Gerekçe olarak da işkence olaylarının kovuşturmalarını gösterirler. Oysa bu kovuşturmaların devede kulak kaldığını hem kendileri gayet iyi bilir, hem de kamuoyu. İşte ne oldu, Kutlu ile Sargın'ın kendilerine işkence yapıldığına dair suç duyurularının sonu? Takipsizlik kararı alındı. Yani Sargın'a ve Kutlu'ya işkence yapılmadığı resmen "subuta" erdi. Ama buna inanan bir Allahın kulu var mı? Ne gezer. Çünkü cümle alem işkencenin nasıl kılıflandığını biliyor.

Bunlardan birisi Avukat Bedri Doğan Kurtuluş. Öteki riyakar takımı gibi davranmıyor ve Allahın bildiğini kuldan saklamaya hiç gerek görmüyor.. Aynen şunları söylüyor:

"Aslında ona cop sokulmamıştır... Yoksa bu adama cop layıktır. Bunun işkenceyle ne ilgisi var? Bu adama işkence bile az..."

"...Kanundan söz anlamayanlara, herhangi bir şekilde ıslahı olmayanlara işkence yapılmalı. Bir memleketin haysiyeti ve toplumun varlığı mevzu-u bahistir. Toplumun varlığı mevzu-u bahis olduğunda fert mevzu-u bahis değildir. Toplumun sıhhati için ferde her şey yapılmalıdır. Hele toplumun huzurunu bozacak eylemlerde bulunanlara gerekli işkence yapılmalıdır."

"...Bugün eğer Türkiye'de üç tane ahlâksız üç tane suçlu, üç tane cani yakalanıyorsa bu da sopa zoruyladır... Müsade edin okşayalım."

"...Ben sola karşıyım ve memleketin huzura kavuşması için sol ortadan kaldırılmalıdır. Sol olmazsa, işkence de olmaz."

Y.Gündem: Hukuk öğrenimi görmüş biri olarak bizzat işkence yapar mısınız?

Kurtuluş: "Hiç acımadan yaparım!.. Konuşturmak için cop, sopa gerekiyor. Hepsi budur. İşkence, toplumun huzuru olsun diye yapılmalı. Ama bu arada 20-50 kişi zayi olacaktır. Bu önemli değildir."

"...Cumhurbaşkanı da, Başbakan da Türkiye'de işkence yapıldığını bilmiyor mu? Kim Türkiye'de işkence yok diyorsa yalan söylüyor. Hepimiz Türkiye'de işkence yapıldığını biliyoruz. Ama bunu politik nedenlerden dolayı söylemiyoruz. Polise düşmeyegörün."

Ne kadar doğru söylüyor değil mi? Belki ilk bakışta fazla çıplak olduğu için tiksinç geliyor söylenenler. Ama bu **prototip** işkencecinin sözleri, devletin başındakinden savcısına kadar tüm işkenceciler hiyerarşisine nasıl da cuk oturuyor değil mi? Hele şu Sargın-kutlu olayının hemen arkasından...

Devlet ve devletlûlar böyle. Ya şu anki rejimin muhalifleri? Onlar ne yapıyorlar işkence karşısında?!

Bu konuyu kurcalamamak en iyisi. İşkenceye karşı olmak, işkenceyi bıkmadan usanmadan mahkum etmek için demokrat memokrat olmaya da gerek yok. İnsan olmak yeter. Kendini insan görmek yeter.

Ama gördüğümüz ne? Toplumda pekçok kimseye işkence pek ters gelmiyor, hatta çoğu kimse de bunu doğal karşılıyor. Yüzyıllardır zorbalık altında kullaştırılmaya çalışılmış insanlarımızın işkenceye karşı tepkilerini —üstelik bu devlet politikasıysa ve karakola düştüğünde dayak yemeden çıkamayacağını tercübesi ile biliyorsa yurttaş— açığa vuramamaları bir ölçüde anlaşılabilir bir olgu. Ama gene de en canlı, en kararlı tepkiler sıradan insanlardan geliyor. İnsan hakları konusunda mangalda kül bırakmayan pek çokları ise işkence karşısında kıllarını dahi kıpırdatmıyorlar. Somut olaylara anında tepki gösterilmesi gerekirken kimi kodaman demokrasi havarilerinin işkenceye karşı sözleri, ancak röportajlarda ve ağızlarından kerpetenle sökülürcesine alınabiliyor.

Evet işkence devlet politikası. Ama devlet de gökten inmiş değil. Devlet bu toplumun üzerinde şekilleniyor. Tabii toplumun tamamının devleti değil, sömürücü bir azınlığın devleti. Ve bu sömürücü azınlık işkenceyi meşru kabul ettiği için de devlet işkenceci olabiliyor, oluyor. Ama devlet işkence konusunda böylesine astığı astık, kestiği kestik olabiliyorsa, bunda toplumun bütününün de bir ölçüde dahli var. "Bu devlet varlığını koruduğu sürece işkenceden kurtulamayız" diye kestirip atmamak gerekir. Yığınlar işkence karşısında daha **duyarlı** hale geldikleri, işkenceye karşı kamuoyu tepkisi daha yükseltilebildiği takdirde, hem işkenceciler, hem de işkenceci devlet hizaya gelmek zorunluğunu duyacaklardır.

"İşkence insanlığın yüz karasıdır" deniyor. İnsanlığın yüz karasını kendi yüzünde de hisseden kim varsa, yani kendine kim insan diyorsa işkence karşısında anında tepki göstermediği, işkencenin üzerine yeterince yürümediği sürece, yüz karasını alnında taşımaya devam edecektir. ■

"TBKP PROGRAM TASARISI"

(6. sayfadan devam)

zırlayan arkadaşlara, bu yazımızda alıntıladığımız Lenin'in 10 maddelik program tasarısını, bu tasarının **mantığı** esasında şekillenmiş 1903 Programı'nı bir kere daha alıcı bir gözle gözden geçirmelerini salık veriyoruz. ■

Ecevit'in Gidişi

Bülent Ecevit 29 Kasım seçimlerinde elde ettiği sonucu kendisi ve partisi için ağır bir seçim yenilgisi olarak değerlendirmiş olmalı ki, "aktif siyasetten" çekildiğini açıkladı. Seçim sonucunun DSP yönünden yenilgi olduğuna ve bu yenilgiye Ecevit'in yolaçtığına, partisinin yetkili kurulları veya DSP seçmenleri değil, Ecevit'in **bizzat kendisi** karar vermişti.

Seçim sonuçlarının Ecevit ve partisi için ağır bir yenilgi olduğu muhakkaktır. Barajı aşıp parlamentoya giremediği gibi, sosyal demokrat oyları bölerek Özal'ın ekmeğine yağ sürmüş, SHP'nin de 50-75 daha az milletvekili çıkarmasına sebep olmuştur. Sosyal demokrasinin başarısızlığının tek müsebbibi elbette Ecevit olmamıştır, ama sosyal demokratların seçim başarısını engellemek için elinden geleni yapmış, sağ güçlerin ve Özal'ın alkışlarını fazlasıyla haketmiştir.

Ne ki sorun bundan ibaret değildir; ortada Ecevit'in, CHP genel başkanlığından istifa ettikten itibaren ileri sürdüğü ve yedi yıl boyunca savunageldiği iddiaları bulunmaktadır ve geldiği noktayı bir de bu iddialar açısından değerlendirmek gerekmektedir. Ecevit'e göre sosyal demokrasi Türkiye'de, emekçilerden oluşan bir "taban hareketi" üzerinde yeniden yaratılmalı ve yapılandırılmalıydı. Böylece batı, daha çok İskandinav ülkelerindekine benzer bir sosyal demokrasi Türkiye'de de oluşacak, halka dayanan ve gücünü halk yığınlarından alan böyle bir parti ise "tepeden inmeci yöntemlere" itibar etmek, "sermayenin tasvip ve desteğine" muhtaç olmak zorunda kalmayacak, demokrasiyi de ancak böyle bir parti savunabilecek ve hatta "koruyabilecek"ti. Hedef bu olunca, böyle bir sosyal demokrat partinin, bizzat emekçiler tarafından yaratılması, bunun için, "uzun ve sabırlı bir çalışmanın" göze alınması gerekiyordu. Bülent Ecevit'in yedi yıl boyunca savundukları bunlardan ibaretti ve DSP de işte bu iddiaların örgütsel ifadesi oluyordu.

Aslında Ecevit "ne deve ne de kuş" olan bir hayalden sözediyor, dolayısıyla hiç kimseyi inandıramıyordu ama en azından, hayal bile olsa kendi iddialarına kendisinin samimiyetle inanmış olması gerekmez miydi? İnanıyor olsaydı 29 Kasım seçimleri Ecevit ve partisi için yenilgi değil, tam tersine parlak bir başarı olacaktı. Ecevit'in partisi %8.5 ve 2.5 milyonu aşkın oy almamış mıydı; üstelik kuruluşundan iki yıl sonra ve girdiği ilk seçimde!.. Emekçilere "dayanan" ve onlar tarafından kurulan bir parti için, üstelik bir başlangıç olarak bu başarı küçümsenir gibi değildi.

Ama Ecevit için yenilgiydi ve gerçekten yenilgiydi, çünkü sadece Ecevit'in yenilgisiydi. Ortada ne emekçilerin tabandan kurdukları bir parti vardı, ne uzun vadeli bir perspektif; ne iddia ve samimiyet, ne şu ne bu; ortada olan sadece Ecevit'in kendisi, kişisel ihtirası ve güncel hesaplarıydı. Bunu böyle anlamak için kahin olmak gerekmez, güttüğü politikaları ve başvurduğu yöntemleri izlemek yeterdi. Sosyal demokrat tabandaki çatlakların ve son defa kullanabileceği "karizmasının" aldığı iki milyon oy, iddiaları bakımından çok fazlaydı ama Ecevit'in kendisi için çok azdı. Siyasi hayattan çekilme kararı vermekle bunu kendisi de doğruladı; tek başına girdiği yoldan yine tek başına "ayrıldı"!

Ne ki Ecevit "çekildikten" sonra yaptığı açıklamalarında bundan önceki siyasi atraksiyonlarını ve "tek adam şov"larını hatırlatarak, sonuncusunun da benzeri bir çıkış olduğunu ve aynı iddialarını bu kez başka bir düzlemde sürdürmek kararında bulunduğunu "ima" etmiştir. Gene kimseyi kandıramayacağı, "samimiyetine" inandıramayacağı besbelli olduğu halde kendinde vehmettiği misyonun böyle davranmasını zorunlu kıldığına inanmaktadır. Siyasi tükenmişliğini hazmetme erdemini gösterecek yerde, bilinen ütopyasını somut ve Türkiye gerçeğine oturan bir hedefmiş gibi ileri sürmeye, sola düşmanlığını derinleştirmeye, son tahlilde de demokrasi mücadelesine ve sosyal demokratların bu mücadele içindeki etkinliklerine zarar vermeye devam edecektir.

Nitekim Bülent Ecevit parti teşkilatını gezerken yaptığı konuşmalarında "onlar parlamentoda kör dövüşüne devam ededursunlar biz işimize bakalım" mealindeki sözlerle güya siyasetini parlamento dışında ve yığınlar nezdinde gerçekleştireceğini ima etmektedir. Yani Ecevit'e göre DSP'nin seçim yenilgisiyle gelen ölüm tarihi onun aynı zamanda yığınlar içindeki doğum tarihi olacaktır. Siyasi ömrü boyunca bir tek kez bile "parlamento dışı" zeminlere meşruiyet yakıştırmamış olan Ecevit'in bu "perhiz"i açıktır ki, kendine oy veren iki milyon seçmendeki dinamiğin, kendisinin gelecekteki parlamento umuduna saklı kalmak kaydıyla "dondurulması" anlamına gelmektedir. Aksini düşünmek, ancak, Ecevit'in, parlamento dışında zaten varolan demokratik muhalefete bakış açısını değiştirdiğini, onunla "aynı zeminde" olmaktan eskisi gibi korkmadığını açıklamasıyla mümkün olabilirdi.

Gerçekte kendisinin de gördüğü ve "siyasetten çekilmekle" de itiraf ettiği gibi, gerçek düşünceleriyle iddiaları aynı şey değillerdir ve her ikisinin üstesinden gelmeyi de başaramayacaktır. Sosyal demokrasiyi "bölmüş" olmak başarı ise, onu da başaramayacaktır, bu anlaşılmıştır. Ayrıca sosyal demokrasinin illa ki iki ayrı siyasi parti olarak bölünmesi de gerekmiyor; zaten bölünmemiş, kanatları ve hizipleri bulunmayan sosyal demokrat parti nerede görülmüştür ki? Bu nedenle Ecevit'in yapması gereken tek şey DSP'yi kapatıp kendi köşesine çekilmek, demokrasi mücadelesine, ona daha fazla zarar vermekten kaçınmak suretiyle yardım etmektir. Bu **sonu** dramatize etmeye de gerek yoktur; işçi sınıfı sosyalistlerinin 1974'lerden başlayarak işaret ettikleri, bir gün mutlaka geleceği bilinen bir **son**dur bu. ■

"Daha Fazla Sosyalizm, Daha Fazla Demokrasi"nin Anlamı

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 70. yıldönümü arifesinde Fransa'dan aralarında hemen tüm siyasi parti ve örgütlerin temsilcilerinin, parlamenterlerin, bilim, sanat ve kültür alanında seçkin kişilerin yanısıra, işçi, mühendis, doktor, avukat ve memurların yeraldığı 360 kişilik bir grup Sovyetler Birliği'ni ziyaret etti. Ziyaret sırasında grupla görüşen SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov Sovyetler Birliği'nin iç ve dış politikası üzerine açıklamalarda bulundu. Aşağıda bu konuşmadan bölümler sunuyoruz.

"Perestroika bizim iç meselemizdir. Ülkemizin iç ihtiyaçlarından doğmuştur. Birden bire şu ya da bu tür bir yeniden yapılanmayı başlatmaya karar veren bir grup insanın aklına geliveren bir icat ya da bir fantazi düşünce değildir.

Kendi insanlarımızı, başka ülkelerin halklarını, hiç kimseyi aldatmaya çalışmıyoruz. Sosyalizmi geliştirmek ve güçlendirmek üzere çalışmaya devam ediyoruz. Ekonomiyi sosyalist ilkeler temelinde modernleştireceğiz. Demokratik süreci sosyalist ilkeler temelinde geliştireceğiz. Sosyalist toplumun tipik bir özelliği olduğu üzere, insanlarımızın sahipolduğu sosyal himayeyi muhafaza edeceğiz.

Bugün ne ülkenin gelişme düzeyini ne de ülkedeki durumu tatmin edici buluyoruz. Her bakımdan daha iyi bir topluma sahip olmak istiyoruz. Yine de, bugün dahi bir Sovyet yurttaşı sosyal olarak gayet iyi korunmaktadır. Çalışma hakkı teminat altındadır. Konut alanında pekçok sorun olduğu halde, konuta sahiptir. Konutun ücretsiz sağlandığı ve kiranın düşük olduğu unutulmamalıdır. Eğitim, orta ve yüksek öğretim parasızdır. Aynı şekilde tıbbî bakım da ücretsizdir. Sosyal güvenceleri oluşturan ve kişiye güven veren bunlardır.

Sosyalizmin herkesten yeteneğine göre, herkese çalışması kadar ilkesi bu güvenceler temelinde işlemektedir. Şu an için, gelecekteki toplumun —komünizmin— sağlayacağı —herkese ihtiyacı kadar— şeyi sağlayabilme durumunda değiliz. Bu yüzden de tek bir kriter olabilir: Kişinin çalışmasına, yeteneğine, ulusal ekonominin gelişmesine katkısına göre. Bunlar pratikte denenmiş ilkelerdir ve geçerlidir.

Sosyalizmden vazgeçmiyoruz. Onu daha iyi yapmak istiyoruz. Bu yüzden daha fazla sosyalizm diyoruz. Demokrasiden vazgeçmiyoruz. Sosyalist demokrasinin sunduğu olanakları kullanmaktan söz ediyoruz, başkasından değil.

Herşeyden önce, işçilerin, demos'un yani, halkın kesin biçimde sahibi olmasını sağlamak sosyalist demokrasinin ayırdedici bir özelliğidir. İşte yeterince sahip olmadığımızı düşündüğümüz şey budur. Partiyi bir bütün olarak siyasi sistemi, toplumsal kuruluşları ve ekonomiyi kucaklayacak demokrasi ve glasnost süreçlerini bu nedenle geliştiriyoruz. Fabrika düzeyinde, çalışan insanların kendilerini gerçekten işin sahibi hissetmelerini, ustabaşından fabrika müdürüne kadar yöneticilerini seçmelerini ve bir konsey oluşturarak planlama meselelerinde karar vermelerini, fabrikanın gelişme perspektiflerini belirlemelerini, kârların dağıtımına katılmalarını ve sosyal konuların üstesinden gelmelerini istiyoruz. Demokrasi sürecini bu şekilde ilerletmek, derinleştirmek ve yaygınlaştırmak eğilimindeyiz.

Açıklamakta olduğumuz süreç çerçevesinde perestroikanın, glasnostun, demokrasinin sınırlarının ne olduğu sorulduğunda şöyle diyoruz: Glasnost ve demokrasi dahil olmak üzere sosyalizmi güçlendiren herşey desteklenmeli ve memnuniyetle karşılanmalıdır, ama kesinlikle sosyalizmi güçlendiriyorsa. Ama —şimdiden de karşılaştığımız gibi— ülke içinde ya da dışında, açıklığımızı ve glasnostu ekstremist, anti-sosyalist unsurları kışkırtmak için kullanmak isteyen olursa (ki bu olgu çok yaygın ve geniş olmadığı halde böyle unsurlar vardır) hemen açıkça söyleyelim: Hayır, sosyalizme hiçbir muhalefete izin vermeyeceğiz. Her şey sosyalizmi güçlendirmek için yapılacaktır. Demokrasi ve yeniden yapılanmanın Sovyetler Birliği'nde sosyal ve siyasal olarak öbür yöne dönüşlere yolaçacağı umutları taşıyanlar yanılmaktadır. Bunlar boşuna beklentilerdir ve burada sözkonusu olan, ne tür bir önderliğe —radikal ya da daha az radikal, devrimci ya da daha az devrimci— sahip olduğumuz değildir. Halkımızın yüzde doksanı sosyalizm altında doğmuş ve büyümüştür. Bunlar, kazanımlarından vaçgeçmeyeceklerdir. Glasnostun iddiasını, demokratik sürecin açılımını nasıl izlediklerine bakın! Bireysel faaliyetin stokçuluğa, özel-mülk sahipliği psikolojisine yol açmamasının; kooperatiflerin yaygınlaşmasının kötü alışkanlıklara, yüksek fiyatlı kooperatif ürünleri vasıtasıyla işçi sınıfının soyulmasına yol açmamasının sağlanmasına nasıl gayret gösteriyorlar. Sosyalizmi sevmeyenlerin ülkemize leke çalmak için demokratik süreçten yararlanmasını istemiyorlar. Ama böyle teşebbüslerle karşılaşıyoruz. Bunlara karşı bir mücadele veriliyor, tıpkı benimsedikleri ayrıcalıkları kaldırdığı için demokrasiyi frenlemek isteyenlere, yetkiyi elinde tutmaya ve insanlara emir vermeye alışmış olanlara karşı verildiği gibi.

Perestroika Parti'nin, tüm toplumun ve onun bütün kesimlerinin katıldığı çok karmaşık ve uzun vadeli etkileri olan bir süreç. Toplumumuzun tümü perestroikanın güçlü potasında değişimlerden geçecek ve gerçekten insani boyutta, çalışanların çıkarına yeni bir nitelik kazanacak. Çalışanların çıkarları, bir bütün olarak perestroikanın ana kriteridir. Planlarımız böyle. Geri kalanı detaylardır. Bu

anlamda her şey yolunda mı gidiyor? Hayır, her şey değil. Her şey öylesine kolay ve basit mi ilerliyor? Hayır öyle ilerlemiyor. Bize sık sık perestroikaya siyasi muhalefetin olup olmadığı soruluyor. Sovyetler Birliği'nde siyasi muhalefet yoktur. Muhalefet, frenler, frenleme mekanizmasının bizzat kendisi, kendi içimizdedir ve ben kendimi de bundan hariç tutmuyorum. Emekçiler, işçi sınıfı tam ve kararlı olarak perestroikadan yanadır. Bizi zorluyorlar, gayretle teşvik ediyorlar. Süreci ve yönetimin tavrını her zaman izliyorlar. Bize geri çekilmememizi, yavaşlamamamızı, durmamamızı ve ne kadar zor olursa olsun ilerlememizi söyleyen itici kuvveti sürekli hissediyoruz. Halk, işçiler ve işçi sınıfı perestroika konusunda en devrimci tavra sahipler. Politikamızın gücü burada yatmaktadır.

Eğer halkın, her şeyden önce de işçi sınıfının karşılık vermeyeceği bir politika önermiş olsaydık, böyle bir politika başarısızlığa mahkum olacaktı. İyi dilekler en iyi propaganda ambalajlarıyla paketlenebilir, çağımızda hitabet sanatı hızla ilerlemekte ve çoğu kez de doğruyu açıklamaktan ve onu dürüstçe sunmaktan çok gizleme amacıyla kullanılmaktadır. Ama hiçbir retorik, hiçbir siyasi entrika halkı aldatamaz. Halk perestroikanın yanındadır. Bu, belirleyici güvencedir.

Sosyalizm, ana kahramanın çalışan insan olduğu bir toplumsal sistemdir. Girişimler, reformlar, planlar ve programlar demokrasinin daha ileri gelişimi ve derinleşmesiyle desteklenmediğinde tavsamışlardır. Glasnost ve demokrasi süreçlerine bu kadar dikkat göstermemiz bu yüzdendir. Demokrasi ve glasnost olmaksızın perestroika başarısızlığa mahkumdur. 'Daha fazla sosyalizim, daha fazla demokrasi' formülü platformumuzun özünü ifade ediyor. Ana fikri kucaklıyor. Daha fazla sosyalizmin anlamı, her şeyin sosyalizm ilkelerine göre yapılması ve yeniden örgütlenmesi gerektiğidir. Daha fazla demokrasinin anlamı herşeyin halkın katılımı ile yapılması gerektiğidir. Planlarımız bunlardır." ■

(Information Bulletin, 23/87)

"DEMOKRASİYE GEÇİŞ SÜRECİ" NOKTALANDI, DEMOKRASİ GÜNDEMİ DEĞİŞMEDİ

(Baştarafı 1. sayfada)

zevahiri kurtarmak için dahi yalanlanmazken, Özal'ın kuyruğu dik tutma çabaları elbette kimseyi kandıramadı. Özeti, "tasdik makamı" olması gereken Çankaya, Bakanlar Kurulu'nun oluşması esnasında seçici görevi üstlenmişti ve "istikrar" adına ANAP'ın payına da bunu sineye çekmek kalmıştı. Vetolu meclis yerine, bu kez gayri meşru çoğunluğa dayalı vetolu hükümet göreve başladı. Bu hükümet, Evren ile Özal arasındaki işbölümünün halen devam ettiğini, yani bu alanda da istikrarın korunduğunu göstermektedir.

Savunulan "istikrar", rejimin istikrarıdır. Seçim sonuçlarının pervasızca "halkımız istikrarı seçti" şeklinde yorumlanması da, seçim ertesinde rejimin aynen devam ettiğinin açıkça itirafıdır. ANAP tek başına meclis çoğunluğunu elde edemeseydi, rejimin gözünde, 12 Eylül'ün tesis ettiği istikrar bozulmuş, en azından bozulma ihtimali belirmiş olacaktı. "İstikrar" kayıtlı şartlı ve de gayrımeşru çoğunluğa dayalı olarak korunduğuna göre, rejim, demokrasiye geçiş adı takılan süreci olabildiğince kazasız belasız atlatmış ve amacına ulaşmış sayılmalıdır. Generaller 12 Eylül sabahı verdikleri asker sözünü tutmuşlar ve Türkiye'ye layık gördükleri "demokrasiyi" yedi yıl sonra ortaya koymuşlardır. "Bizim ordumuz Latin Amerika ordularına benzemez" yürek soğutmasıyla beklemeye geçenler, şimdi de "istikrar"ın istikrarı adına bir beş yıl daha itidal tavsiye etmeye soyunmuşlardır. Oysa demokrasinin beklemekle kazanılamayacağı artık yeterince açığa çıkmıştır. Rejim özü itibariyle değişmeden ayakta kaldığına, "istikrar kespettiğine" göre, demokrasi mücadelesinin gündemi de değişmeden kalmıştır.

Beklemek, mevcut rejime razı olmak, "istikrar"ın sürgit devamına boyun eğmektir. Burjuvazi için demokrasi, bir zamanlama sorunu olabilir, ancak mecbur kalındığında katlanılacak bir külfet sayılabilir, "herkesin bir araba sahibi olması" türünden şartlara bağlanabilir, ama emekçiler açısından demokrasiyi beklemenin hiçbir anlamı yoktur. Beklemek, nüfusun ezici çoğunluğu açısından demokratik hak ve özgürlükleri kullanmaktan yoksun kalmayı kabullenmektir ve bu kabullenme sonucunda emekçilerin elde edebilecekleri hiç ama hiçbir şey yoktur ve olamaz da. Öyleyse, şu veya bu biçim altında beklemeyi savunmak, meclis içindeki ve dışındaki muhalefete itidal tavsiye etmek, çizmeyi aşmaya yeltenenleri demokrasi düşmanlarıyla birlikte azarlama yarışına girişmek, rejimin değirmenine su taşımaktır, 12 Eylül istikrarını savunmaktır.

Öte yandan, "istikrar" çığırtkanlığının böylesine histerik boyutlara ulaşması, rejimin istikrarının nasıl pamuk ipliğine bağlı olduğunu da göstermektedir. Yığınların kendi demokratik hak ve özgürlüklerini fiilen kullanmayı göze almaları halinde rejimin bir anda alabora olması işten bile değildir. Öyleyse yapılması gereken şey bellidir. Rejimin demokrasi oyununu bozmanın yolu, yığınların bu oyuna müdahale etmelerini sağlamaktan geçmektedir. Çünkü bu oyuna seyirci kalmakla hiçbir şey kazanamayacağı gibi, mütemadiyen kaybedecek olanlar, sadece emekçilerdir.

Rejime rağmen oluşan gediklerden sonuna dek yararlanarak, emekçi yığınlara örnek olacak, yol gösterecek ve cesaret verecek radikal bir muhalefet odağının oluşturulması, bütün aciliyetiyle gündemdedir. ■

ORTAMENZİLLİ NÜKLEER FÜZELER KALDIRILIYOR

(Baştarafı 12. sayfada)

müyle yasaklanması hükmü dahil olmak üzere 1972'de imzalanan ABM anlaşmasının geçerliliğini korumasında; sıkı bir denetim eşliğinde tüm nükleer denemelere son verilmesinde; tüm kimyasal ve diğer kitle tahrip silahlarının yasaklanması ve yokedilmesinde ısrarlı. Tüm bu adımların gerçekleşmesi ise kuşkusuz dünya barış güçlerinin daha da yoğun çabasını gerektiriyor. ■

Ortamenzilli Nükleer Füzeler Kaldırılıyor

SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov ile ABD devlet başkanı Reagan arasında 7-10 Aralık tarihlerinde gerçekleşen Washington zirvesinde, nükleer silahsızlanma yolunda önemli bir başlangıç adımı atılarak, ortamenzilli nükleer füzelerin yokedilmesine ilişkin anlaşma (INF anlaşması) imzalandı. Anlaşmaya göre ortamenzilli nükleer füzeler kategorisine dahil iki sınıf silah tümüyle yokedilecek. Böylece nükleer silahlanmanın başlamasından bu yana ilk kez bir kategori nükleer silah tümüyle ortadan kaldırılmış olacak. Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren, 500 ilâ 1000 km. menzilli nükleer füzeler 18 ay içerisinde tümüyle yokedilirken, 1000 ilâ 5000 km. menzilli füzelerin tasfiyesi iki aşamada gerçekleşecek, 29 ay sürecek ilk aşamanın sonunda taraflar bu kategoride yalnızca 200 nükleer başlıklı füze bulundurabilecek.

Tasfiye sürecinde ve sonrasında anlaşma hükümlerinin yerine getirilip getirilmediği, bu füzelerin konumlandırılmış bulunduğu ABD ve SSCB dahil toplam dokuz ülkenin topraklarında yerinde denetim dahil olmak üzere çeşitli yöntemlerle denetlenecek. Denetimleri gerçekleştirmek üzere bir grup Sovyet uzmanı ABD'ye, bir grup ABD'li uzman da SSCB'ye yerleşecek. Denetimle ilgili olarak görüş birliğine varılması, ABD'nin uzunca bir süredir nükleer silahsızlanmanın önüne çıkardığı engellerin önemli ölçüde aşılmasını getiriyor.

Gerçekte anlaşmanın imzalanması esas olarak kapsadığı çerçevenin çok ötesinde bir anlam taşıyor. INF anlaşması tarafların elindeki nükleer başlıkların yalnızca %7'si civarında bir miktarı kapsadığı halde, bundan sonra daha kapsamlı ve daha başka nükleer silahları içeren tasfiyelerin mümkün olabilirliğini gündeme getirmesiyle, kısaca yol açma niteliğiyle son derece önemli bir kilometre taşını oluşturuyor. Bilindiği gibi, daha geçen yıl Reykjavik zirvesinde ortamenzilli füzelerin kaldırılması konusunda prensip anlaşmasına varıldığını işaret eden Sovyetler Birliği, bu anlaşmanın tek bir anlaşma olarak görülmemesi, nükleer silahsızlanma yolunda atılması gereken adımlar bütünlüğü içerisinde düşünülmesi gerektiğini sık sık vurgulamıştır. Bu doğrultuda Reagan'ın 1988'in ilk yarısında gerçekleştirmesi planlanan Moskova ziyareti sırasında menzili 5000 km.'den fazla olan füzelerde, yani stratejik silahlarda da, %50'lik bir indirimi öngören bir anlaşmanın kabulü için çaba sarfedilmektedir. Bu yönüyle INF anlaşmasının her şeyden önce ifade ettiği anlam, Sovyetler'in sürekli olarak vurgulayageldiği üzere, nükleer silahsızlanmanın siyasi karar meselesi olduğunun doğrulanmasıdır. Ve kuşkusuz varılan aşama, nükleer silahsızlanmada henüz bir başlangıç aşaması da olsa, sosyalizmin barış politikasının somut bir başarısıdır.

Anlaşma, Sovyetler'in özellikle 1985 Cenevre zirvesinden bu yana tüm dünyada geniş yankı ve destek bulan esnek ve somut önerilerle nükleer silahsızlanma yolunda adım atılmasını kaçınılmaz hale getirdiği koşullarda gerçekleşmiş bulunuyor. Sovyetler Birliği'nin ABD'nin ortaya attığı ve yalnızca Sovyet silahlarının tasfiyesini öngören sözde "sıfır çözüm" önerisini, füzelerin karşılıklı imhasını öngören "global çifte sıfır çözüm"e dönüştürmesi karşısında Washington'un ne denli zor duruma düştüğü, siyasi ve ekonomik alanda "Reagan illüzyonu"nun iflas ettiği koşullarda, Reagan yönetiminin zihniyeti değişmediyse de, toplumsal ve uluslararası durumun dayattığı gelişmeler karşısında bildiğini dilediğince okuyamaz hale geldiği gözlenmektedir. Bu durumda Reagan'ın kendi partisi içinde Sovyetler'e taviz verdiği yolunda şiddetli suçlamalara hedef olduğu da görülüyor. Nitekim Ocak ayı içerisinde başlayacak olan görüşmelerde Cumhuriyetçi Parti "şahinleri"nin imzalanan anlaşmaya karşı çeşitli engelleme girişimlerinde bulunmaları muhtemel. Ne ki anlaşmanın kamuoyunun baskısıyla onaylanması bekleniyor. Amerikan kamuoyu yoklamaları Amerikalıların ortalama %75'inin anlaşmayı desteklediklerini gösteriyor.

INF anlaşması ile birlikte NATO'dan yine "Sovyetler'in konvansiyonel üstünlüğü" feryatları, kaldırılacak füzelerin yerine başka ne türden füzeler yerleştirilebileceği vb. üzerine tartışmalar daha sık duyulur oldu. Ne ki topraklarından nükleer füzelerin kaldırılması için, özellikle Pershing ve Cruise'lerin yerleştirilmeye başlandığı 1983'ten bu yana Amerikan üsleri önünde, füzelerin taşındığı güzergâh üzerinde, kentlerde sergiledikleri gösteri, eylem ve ablukalarla kelimenin tam anlamıyla direnen Avrupalılara, bu noktadan sonra bir "nükleer geri dönüş"ü kabul ettirmek de mümkün değil.

INF anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte bu adımın daha ileriye götürülmesinde, Sovyetler Birliği, stratejik silahlarda %50 indirimin sağlanmasının yanısıra, antibalistik füze sistemlerinin uzayda denenmesinin tü-

(Devamı 11. sayfada)

kitle YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 13 46 • 4100 Duisburg 1 • F.Almanya • Fiyatı: 50 T.L.